

LAITISET 12

2*1994

Sisältö

Euroopan Unioniin liittyttäessä	2	Sukuseuran hallitus 1994 –	17
Puheenjohtajan palsta	4	Vehmaskylän Laitisten sukupuu	18
Onnea Laitisille!	5	Terveiset Pieksämäen Vehmaskylän	
Sukukokous Kangasniemellä	6	Laitisten kotiseutujuhlasta	19
Etsin lapsuuteni leikkikiveä	8	Laittareet ja muut Savon naisnimet	21
Tervehdys sukukokoukseen Keniasta	6	Kangasniemen ja Hankasalmen Laitisista eli	
Oman kylän porukalla sottaan	10	Maunu Laitisen jälkeläisistä	27
Kronikka Lassi Laitisesta ja lukkari		Laitisten Sukuseura ry:n toimintakertomus	
Hahlista	12	vuodelta 1993	29
Mika Laitisella selkeä tavoite:		Laitisten Sukuseura ry:n tuloslaskelma	
Maailman paras!	15	ja tase	27

Euroopan Unionista puhutaan joskus myös maakuntien Eurooppana – ei kansakuntien. Suomesakin maakunnat ovat lähteneet pontevasti ajamaan asiaansa Euroopan Unionissa. Maakunnalliset liitot tehtailevat kehitysohjelmia puolustaakseen tai parantaakseen taloudellista asemaansa. Euroopan Unionista on Suomen ja Ruotsin liittymisen myötä tulossa yhä monikielisempi yhteisö. Maakunnissa elävät myös maakunnalliset kielet, murteet. Suomen kielen ja kulttuurin vaalimisen ohessa olisi EU:ssakin ollessa huolehdittava myös maakunnallisten perinteiden ja murteiden säilymisestä. Useimmat Laitiset taitavatkin vielä Savon murretta, jotka eri puolella savolaisten asuinseutuja puhutaan hieman eri tavalla. Viimekesäisillä sukupäivillä professori *Jussi T. Lappalainen* piti esitelmänsä rehevällä, kuopiolaisella kielellä. Puhe on pitäjän itsensä kirjoitusasuun saattamana tässä lehdessä. Kirjoitettua tekstiä voi olla äkkiseltään vaikea mieltää samaksi kuin Kangasniemellä kuulemaamme mehevää jutustelua.

Savolaisen ääntämisen merkitseminen, nuo murrehienoudet, jotka kuultuina saavat oikean keston ja ovat vierasmurteisellekin ymmärrettäviä, saavat sudeettisavolaisenkin lukijan hidastamaan lukunopeuttaan ja jopa lukemaan omaa äidinkieltään kangerellen. Vai olisiko kyse vain tottumuksen puutteesta? Jos kirjailija, kansanrunoudenkeräilijä *K. A. Gottlund* olisi kielipyrinnössään sikäli onnistunut, että savon kielestä olisi tullut kirjakieli ja ehkä vielä kuuluisalla venykekirjoituksella, ei meillä ehkä olisi hämäännöksen aihetta siltä osin.

Ääntämisen merkitsemiseenkään eivät tavalliset kirjaimet riitä. Savon kielen liudennusta eli "muljeerausta" on ruvettu ääntämistä kuvattaessa merkitsemään heittomerkillä, esim. sanassa *sus'* olisi *j* heittomerkin sijasta siihen jo liian voimakas. Kirjakielessä heittomerkki on kuitenkin varattu muihin tarkoituksiin kuten sanoissa *jok'ainoa*, *rei'ittää*. Venäjän kielessä vastaavalle muljeeraukselle on oma kirjaimensa. Äänten kestosta voisi ottaa malliksi sanan *äet*, *äet'* ja *äeti* (savohan on erilaista eri puolilla Savoa), jossa kirjoitettuna ja lukiessa tuppaa jokainen äänne turhaan kerrostumaan, vaikka puheessa paino on vain ensimmäisellä ja muut ohittuvat puheen virrassa varsin sukkelaan. Murteen tallentajilla ja kielen tutkijoilla on oma merkistönsä kaikkia murrehienouksia varten. Otpa sitten selvää tai luepa sujuvasti seuraavia lauseita: "pi-en Mikko ol se mmonem Mikko joka tuota ol ðikkēsītāḡ koko külän ü-hīteinem Mikko" tai "käütihäm müö kahtomassa sīt tuota".

Kirjoittaminen on siis vaikeaa – perinteisellä kirjoituskoneella tai huonommin varustetulla tekstinkäsittelyohjelmistolla jopa mahdotonta, ja kirjapainossakin menisi joidenkin äänne-merkkien latomisessa helposti sormi suuhun. Jotta savon kieltä voisi juohevasti kirjoittaa ja lukea, olisi sen äänneille luotava oma kirjaimistonsa, sillä koululaitos on opettanut savolaislapset lukemaan käyttämämme nykykirjaimet suomeksi, ei savoksi. Muutos edellyttäisi myös äidinkielen uutta lukemaan opettelua.

Savon kieltä on sanottu kolmiulotteiseksi kieleksi ilmaisuvarojensa puolesta. Savolaiselle itselleen syntyy ainakin selkeä mielikuva esim. sellaisen syöjän ulkoisista ja henkisistäkin ominaisuuksista, joka "syyvvä hivettel" tai sellaisen, joka syötyään vatsansa täyteen "rylläätti sittä muate". Tuohon "kolmiulotteisuuteen" liittyy kuitenkin sanaston lisäksi muitakin tunnelmatekijöitä. Itse tilanne, kuulijat, ovat tärkeitä, ja sanomaa välitettäessä ilmeillä, eleillä, äänenpainoilla ja -sävyillä on savolaisenkin puhe-kulttuurin sisäistäneelle merkittävä sija. Ja siinä piileekin vaikeus; sitä, mikä puhuttuna ja kuultuna on sydämeen käypää ja aistivoimaista, on vaikea välittää samalla tenholla kirjoitetun tekstin kautta lukijalle.

Lappalainen tarjoaa nyt oivallisen tilaisuuden harjoitella savon kielen lukemista, mihin vain harvoin on mahdollista. Jopa paikallisissa ja maakunnallisissa lehdissä näkee harvoin savon murretta kirjoitettuna, mutta onneksi tuvissa ja toreilla kieli elää voimallisena – tosin vastuu jää tunnetusti kuulijalle. Suattaahan se oll niinnii, vuan ossoopa se olla toesinnii.

Toinenkin savolaisen kielen piirre, vanhamuotoinen *Laitar*-nimitys tässä lehdessä esiintyy. *Eeva Liponkoski-Laitinen* käyttää nimitystä *Laitar* Laitisen tyttärestä, *Terttu Raatikaisesta*. Tätä kadonnutta savolaisen nimikulttuurin piirrettä esitellään tarkemmin erillisessä artikkelissa.

Sukujuhlan yleisöä Kangasniemellä 30.7.1994

Laitisten lapset lauloivat ja lausuivat sukujuhlassa.

Laitisten Sukuseuran elämää ovat rytmittäneet säännöllisin väliajoin toistuneet varsinaiset sukkokoukset. Vaikka kokouksien ketju ei vielä olekaan kovin pitkä, on sukkokous keskeisin tapahtuma sukkeseuran toiminnassa. Sukkokous on kulloinkin vastuussa olevan hallituksen toiminnan huipentuma ja samalla eräänlainen katselmus sukkeseuran aikaansaannoksista. Samalla se on sukkututkimuksen parissa puurtaville tilaisuus saada työnsä tuloksia nähtäville.

Helteinen kokous Kangasniemellä aloitti uuden kolmivuotiskauden. Uusi hallitus otti vastuun toiminnan jatkumisesta. Hallitus sai useita uusia jäseniä, jotka tässä yhteydessä toivotan tervetulleiksi sukkeseuran toimintaan. Hallitus on valinnut keskuudestaan puheenjohtajan, varapuheenjohtajan ja sihteeri-rahastonhoitajan. Hallitus on esitelly tässä lehdessä toisaalla.

Sukkokouksen järjestämisen ohella on seuran hallituksen tehtävänä ollut sukkututkimuksen tukeminen. Seuran toiminnan aikana on julkaistu useita Laitisten sukuun liittyviä tutkimuksia. Lisää on myös tulossa. Tuki, jonka sukkeseura on pystynyt tutkijoille antamaan, on vähäinen tutkimustyön laajuuteen verrattuna. Tutkijoiden sitkeyttä ja vuosikautia kestänyttä määrätietoista työtä on meidän kiittäminen julkaisuista. Jokainen niistä on arvokas osa Suomen kansan historiaa ja samalla kunnianosoitus menneille sukkopolville.

Sukeseuran voima on sen jäsenissä. Mitä enemmän Laitisia sukkeseuraan liittyy, sitä paremmat taloudelliset ja henkiset voimavarat ovat käytössämme, sitä tuntuvamman tuen pystymme ohjaamaan julkaisuutoimintaan. Yhdistystoiminta yleensä elää tänä aikana entistä ahtaammalla. Monet järjestöt, jotka ovat tottuneet elämään ulkopuolisen rahoituksen varassa, kamppailevat nyt avustusten pienentyessä olemassaolostaan. Tässä suhteessa sukkeseuramme ja sen talous ovat terveellä pohjalla.

Toivotan sukkeseuramme jäsenille kaikkea hyvää vuodelle 1995.

Pekka Laitinen
puheenjohtaja

**Nämä tiedot on
poistettu tästä
tiedostosta,
koska ne
saattavat sisältää
elossa olevien
henkilötietoja.**

Sukujulkaisu Kangasniemen ja Hankasalmen Laitisista

Jarmo Ahlstrandin *Kangasniemen ja Hankasalmen Laitisten sukupuu* -kirjaa on saatavana sihteeriltä, Elvi Laitiselta, p. (941) 843 533. Hinta 100 mk + postitus 15 mk (vähintään). Tuotoilla kustannetaan Kangasniemen ja Hankasalmen Laitisten sukuhistoria, joka pyritään valmistamaan seuraavaan sukokoukukseen mennessä.

Kirja on kattava esitys suvun rakenteesta Kangasniemen seudulla. Lukemalla saat yleiskuvan Laitisten keskinäisistä sukulaisuhteista! Osta itselle ja lue! Osta lähimmillesi ja tue varsinaista sukukirja-hanketta!

LAITISTEN SUKUSEURAN PÖYTÄSTANDAARI JA ISÄNNÄNVIIRI

Laitisten sukuseuran pöytästandaareja ja isännänviirejä on saatavana seuran sihteeri **Elvi Laitisen** välityksellä. Hänen osoitteensa on takakannessa.

Pöytästandaari maksaa 125 mk ja isännänviiri (pituus 4 metriä) 300 mk. Viirejä voidaan varaston loputtua tilata tarvittaessa lisää. Pidempi (5,5 m) viiri maksaa 365 mk. Lisäksi peritään postituskulut (vähintään 25 mk).

Standaarien ja viirien käyttöoikeus on Laitisten sukuseuran jäsenillä ja muillakin Laitisten sukuun kuuluvilla.

Laitisten Sukuseura ry:n hallitus

Keskellä kesähelteitä sukumme kokoontui juhlimaan Kangasniemelle. Näin syksyisenä sateisena päivänä on vaikea kuvitellakaan miten polttavasti aurinko porotti Kangasniemen kunnantalon joka soppeen. Noin 200 juhlijaa oli ilmoittautunut, mutta kun se päivä koitti, olikin paikalla noin 250 juhlijaa. Juhlapaikka, uusi kunnantalo, pursui ihmisiä.

Jarmot, Ahlstrand ja Paikkala, olivat kertomassa sukututkimuksesta, suvusta, sukupuuteksesta ja mistä vaan, mitä osasi tai halusi kysäistä. Juhlapaikalla oli näytteillä kangasniemeläisten sukutilojen "aarteistoa", valokuvia, vanhoja asiakirjoja ja karttoja. *Eeva Liponkoski-Laitisen* näyttely ja *Leevi Laitisen* upea "sukusormus" jäivät erityisesti mieleen.

Sukujuhlaan olivat erityisesti Laitisen lapset valmistautuneet. Runot olivat niin tavallista arkipäivää kuvaavia, että ne koskettivat jokaista ja laulut helähtivät kirkkaasti. Kaukaisin "Laitisen lapsista" tuli Etelä-Ranskasta, sukuseuran perustajan *E. K. Laitisen* tyttären tytär *Sara Pinet* tuli sukujuhlisiin viulu mukanaan ja soitteli pari ranskalaista sävelmää.

Saara Pinet

Liisa Tuominen

Toinen pikkutyttö, *Eino Laitisen* tyttären tytär *Liisa Tuominen* tuli myös viulun kanssa esiintymään. Lasten esiintyminen muistetaan! Entinen kangasniemeläinen, psykiatri *Reijo Laitinen* esitti juhlayleisön "tilauksesta" mm. veteraanin iltahuudon. Varsinaisista puheista puheiden puhe, prof. *Jussi T. Lappalaisen* esitelmä on toisaalla lehdessä kokonaisuudessaan.

Varsinainen sukukokous oli "puheliias", ja sali oli täynnä väkeä – siitä huolimatta että oli koko päivä hikoiltu joko ruoka-, kahvi- tai ilmoittautumisjonossa. Sukukokouksessa varsinaisten lista-asioiden lisäksi tehtiin E.K. Laitisesta sukuseuran kunniapuheenjohtaja. Uusi hallitus esittäytyy toisaalla lehdessä.

Iltajuhlaa vietettiin Marttilan Loma- ja Hevostilalla. Sää suosi edelleen. *Pirkko Laitisen* karaoke-esitys hämäsi monet – tuntui ikäänkuin *Hiski Salomaa* olisi tullut esittämään Lännen lokarin synnysijoiltaan järven toiselta rannalta. Rantakala maistui. Musiikista vastasivat *Heikki ja Pekka Laitinen*.

Kangasniemen sankarihauta.

Psykiatri Reijo Laitinen Tampereelta.

Tuula Laitinen lausui sukujuhlan päätössanat.

*Lehtori Pirkko Laitinen saarnasi juhla-
jumalanpalveluksessa Kangasniemen kirkossa.*

Sunnuntaiaamuna laskettiin seppele sankari-haudalle ja mentiin juhlahumalanpalvelukseen, jonka toimittivat suvun naisteologit: kangas-niemeläinen *Pirkko Laitinen* saarnasi ja liturgian toimitti lahtelainen *Tuula Laitinen*. – kiitokset Pirkolle ja Tuulalle!

Kangasniemeläisillä sukutiloilla vieraat otettiin juhلاميelin vastaan. Vavesaareen mentäessä Jarmo Ahlstrand kertoi kangasniemestä, ohensalolaista historiaa 1600-luvulta lähtien. Vavesaaren historiaan liittyy kuuluisia sukuja, mm. *Svinhufvudit*. Ahlstrandin kertomusten perusteella ei käy kateeksi entisaikojen talonpoikia.

Pynnölään mennessä käväisimme katsomassa Punnan maisemia. Punta on vanhinta Laitisten asuma-alueita. Paikalla on muinoin ollut parikymmentä rakennusta, joista ei tänä päivänä ole jälkeäkään. Pynnölän sukuhaara on vanhinta. Pynnölän tilan vaiheista kertoi vanhaisäntä *Pentti Laitinen*.

Pynnölästä matkasimme Pölläkänmäelle. Vanha päärakennus, museotalo, otti vastaan vierailijat. Pihasta oli upeat näköalat. Talossa oleva vanha esineistö kertoo vuosisadan vaihteen ajoista. Pihapiirissä on kaikki maa-laistalon tarpeelliset rakennukset vinttikaivonneen. Toivomme, että talon nykyinen isäntäväki, *Kirsi* ja *Seppo*, jaksavat jatkaa kulttuurin vaalimista!

Viimeisenä kohteena oli Etelä-Muoskari, jossa mm. vanha aittarivi kieli asutuksesta vuosisatoja sitten. Nykyinen pikkuisäntä on vasta reilun kymmenen vuotta, mutta järjestyksessä jo yhdestoista! Niin ikään Muoskarissa on paljon vanhaa tavaraa: kirjeitä, perunkirjoja, valokuvia, piikkovaatteita ja taloustavaraa yläaitallinen.

Yhteistä sukutiloille oli sijainti. Esi-isät ovat osanneet talonpaikan katsoa!

Haluamme kiittää sukutilojen isäntäväkeä vieraanvaraisuudesta ja ystävällisestä vastaanotosta.

Omasta ja Kangasniemen Laitisten puolesta

esitän kiitokset juhliin osallistumisesta.

Eino Laitinen:

Etsin lapsuuteni leikkikiveä

Se oli suuri ja tasainen kivi
ahon reunassa, niityn laidassa,
lähellä solisevaa puroa.
Siihen paistoi lämpimästi eteläinen aurinko
ja se oli pohjatuulilta suojattu paikka.
Siinä oli myös kauniita pieniä kiviä,
kuin pienet tiilet.
Niistä minä kirkkoja, taloja
ja kavinavetoita rakentelin.
Sieltä äitini minut illalla kotiin huusi
ja isäkin joskus pikku asialle käski.

Rehevä lepikko ja tuuheat kuuset
olivat peittäneet tienoon.
Ruohon, sammaleen ja juurien alle
oli maatonut lapsuuteni leikkikivi.
En löytänyt sitä enää.
En edes niitä pieniä ja kauniita
rakennuskiviä.
Olisin halunnut tuoda pöydälleni
palasen lapsuuteni kirkon seinää,
lapsuuteni taloa
ja lapsuuteni kavinavettaa.

Elsi ja Tapio Laitinen:

Tervehdys Laitisten Sukuseuran kokoukseen Kangasniemellä

30. – 31.7.1994

Appropriate Tecnology Project

Telephone [035] 42458, Fax [035] 23175

P.O. Box 1203, Kisumu, Kenya

a/c Manager Rev. Tapio Laitinen

Melkein huomaamatta, työn ja touhun keskellä täällä Keniassa, vierähti eteeni 70-vuotissyntymäpäiväni. Tuon vuosiluvun edessä tunsin valtavan kiitollisuuden aiheen. Jumalan johdatus on ollut ihmeellinen. Häneltä kaikki, kuten terveys, perhe, kansainvälinen työ lähetyskentällä täällä Itä-Afrikassa sekä pitkä rupeama seurakuntatyössä kotimaassa. Kaiken elämän rikkauden edessä pieni ihminen mykistyy. Mieli herkistyy kiitokseen – kaikki on armoa.

Olisin mielelläni ollut vaimoni Elsin kanssa mukana Kangasniemen juhlassa. Tuli vain huhtikuulla yllättäen tiedustelu: lähtisinkö 4 – 5 kk:n työmatkalle Keniaan? Vastasin myöntävästi.

Peruutin monet kesän ohjelmaan varatut tilaisuudet, kuten Laitisten sukujuhlat. Samoin 2 – 3 Inkerin matkaa. Olen kahden viime vuoden aikana vieraillut siellä usein. Erittäin vaikuttavana jäi mieleeni eräs hautaustilaisuus. Vainajien nimiluettelossa olivat sisarukset, Edla ja Enla Laitinen. Ensin mainittu oli haudattu kolme vuotta sitten ja toinen sisar noin kuusi kuukautta ennen siunaustilaisuutta. Pappia ei ollut saapuvilla ja niin omaiset kertoivat, että he odottivat "sukulaista" siunaamaan heidät. Keskusteluissa selvisi mm., että tuo Laitisten sukuhaara oli jo 1600-luvulla muuttanut Vuoksenlaaksosta Inkeriin. Muistotilaisuudesta jäi erikoisesti mieleeni se voimakas sukuyhteyden tunne, joka siunaustilaisuudessakin liikutti. Oliko todella niin, että "sukulaispapin" piti tulla Suomesta julistamaan heidän multiensa päällä: Jeesus Kristus on ylösnousemus ja elämä, ja saamme elää Hänen kanssaan joka päivä. Paavali kirjoittaa: "Elämme tai kuolemme, olemme Herran omat". Nämä Paavalin sanat olivat noille sisaruksille uskon vahvistus Siperian pitkien orjatyövuosien aikana. Samoin niissä oli heille voimakas toivon täyttymys päästä lepäämään synnyinseutunsa multiin.

Meillä on lunastus Jeesuksen Kristuksen veren kautta.

Kisumussa heinäkuussa armon vuonna 1994

Tropiikin terveisin
Elsi ja Tapio Laitinen

Jussi T. Lappalainen:

Oman kylän porukalla sottaan

Juhlaesitelmä Laetisten sukujuhlissa Kangasniemellä 30.7.1994

Professori Jussi T. Lappalainen Turusta piti juhlaesitelmän aidolla kuopiolaisella savon kielellä.

Iha' ensmäseks lienöö syytä tunnustoo, että sammoo muata mualarih housut. Niinkuh hyvi' arvootta, Pohjos-Savossakkii on aeka toevotonta onnistua syntymään sillä keinoj jotta esjvanahemmissa ei oes aenuttakkaal Laetista -- vähintään seihtemäntenä kirnuh huuhevetenä. Iänessäolija' osalta laetisuus cijou ies likikään nii' ettäestä, vuam mummo -- äeti' äet -- olj Hiltulallahel Laetisija. Sammoo heimonkantoo tässä ite asijassa ollaan.

Näessäej juhlissa loestaa usseimpii' ikämies-ten, ja muutamii naestenniir, rintapielestä hoppeevvärinen tammellehti -- rintamapalavelutunnus. Sen kantaja suap ilimam muuta meiltä nuoremmilta hatunnoston. Vuosiiv

varrella on yhä paremmi' opittu ymmärtäm--mään, mikä arvo veteraanii ja heijän kuatu-neihij ja raaha'aekana kuolleihii' aseveljiisä taestelulla on tälle mualle ja kansalle. Ni-mentoten tänä kesänä on ahecellisesti muis-teltu, mitenkä puolj vuosjsattoo sitten suur-vallar ryntääs seisottu näehin sillosten nuor-tem miesteh harmoovväriseem muuriin.

En kuitenkaar ruppee nyt kertoomaan nuhiim päeviin tapahtumija, vual lähel liikkeelle siitä tosj-asijasta, että kul Laetisetii tuollov vii-mesimmällä kerralla lähtivät rintamalle, ne lähtivät sinne oman kylän tutulla porukalla. Joukko-osastot ja komppanijat kokkoompan-tii' aluveittaen, miehet tunsivat tosesa. Ky-symys, johonka koetav vastata, kuuluu: onko näe' aena ollunna, onko Laetine' aena lähten-nä Mannisen kansa sottaan.

Alavariinsa jalakeilla

Jos lähettää' ihav varraesista aejoesta, niin se vanahin tapa sotapolulle lähtemissee' olj tietennii se, joka ilimastaan sanoella "mies talosta, kaks parraasta". Tuo sanonta pittää paekkasa ikivanahaan talonpockaseen nosto-väkkeen. Nime'ommaan Savossa ja Suomen Karjalassa nostoväkj joutu keskiaejalla ja uuvve' aeja' alussa alavariisa olemaaj jala-keilla.

Nostoväkj olj vielä 1600-luvum puoljvälissäe hyvinnii' elävätä perinnettä. Esjmerkiks kun se kesäkuussa 1656 äkkiä hätyytettiin koolle venäläeste' yllättäväh hyökkääksen taatta, niij joukot suatiiv vaevata kassaaj ja rajalle. Olj-haj joukossa tietysti ämpyilijöetä -- yks visulahtelaenev venekunta kiänty tykkänään kottiisa kesken sotaretken -- vua' olj toe-saalta niinnii' innokkaeta, että muihem muas-sa Siämingin ja Kerimäen kărăjillä jouvuttiin kovistelemaan seovun nostoväkke, ku' olivat Käksalamel liänissä käättäneet tilan-

netta omaks hyväkseen ryöstelemällä ommaav valtakuntaan kuulunutta sotatoemialuvetta.

Ruotin kuningas Kustaa Vaasa loe 1500-luvulla väe'otot, joesta synty vähitellev vaki-naenen talompoeakasjeräncj jalakaväkj. Samalla laella ratsuväkkeenniir ruvetti' otta-maan talompoeaev varustamija ratsukko-ja — hevosen selässä suatto istua isäntä ite tae sem poeka, vävy, velj tae renkj. Yllesä nuapurit joutuvat sammaaj jalakaväel lippu-kuntaan tae muaratsuväel lippueeseen. Ei piässynnä Laetinen nuapuristaa' erroo' ies sovassa, joeta kyllä 1500-luvul lopussa ja 1600-luvu' alussa riitti.

Väe'otot

Ruotin suurvalta—acka on suurelta osalta justiiv väe'otoella kootuj jalakaväen ja talon-poeaev varustamista ratsukoesta kootur ratsuväen kulta—ackoo. Väe'otoesta pittää tässä huomauttaa, että se ei tapahtunna sillä laella niinku' usseiv viäri' esitettää', että pitäjämiehet oes hätyytettyynnä pitkäär rivviij ja tempastunna siitä ruunum miestem matkaa j joka kymmenees.

Väe'otto olj monjmutkanen rosessi, joka aena sae alakusa valtjopäevillä. Kun siellä olj tinkimisej jälakee sovittu, mitenkä iso mies-tae talojoukko tällä kertoo olj ruotu, josta mies tuasj otettasj, kirkherrat ja laatamiehet tekivät mies-tae taloluvvetloj ja jakovat sej jo etukätteer ruotuihin. Sillä laella ruotu en-nätti yllesä ennev väe'ottotillaesuutta neovo-tella keskenää: suatettiin porukalla palakata mies ruovum puolesta nahkoosa kaapalle tae kierrättee miehen hankkimisvevöllisyyttä erj taloelle.

Sitten kun korkee väe'ottokomissaarj ite tulj paekalle, uuvet alokkaat usseite' olivat jo hyvinnii selevillä. Erj asija sitte' olj, suatiinko mies tosijaa' armeijam miesluvvetloehi' eli rulliin, sillä savolaeset kyllä osasivat taejoh hävitä mehtiin sitten kum miehijä ruvettiin kokkoomaan sottaallähtöö varten. Ratsuväes-sä, johonka hevosej ja michev varustaminen olj tääsiv vappaa'chtosta, piilottelijoeta olj paljo vähemmä: jos poeka oes hävinnä tiety-mättömiin, nii' isä ite oes joutunna satulaan.

Eorooppaan

Kustaa II Aadolf rakens 1620-luvulla armei-jasa eorooppalaeseem malliin, loe sille ryk-mentit ja komppanijat. Ja ne olivat muakun-nallisia. Jalakaväessä yher rykmentin tääven-nysalueena olj nime'ommaan Savo, ja savola-eset olivattii sitte' aenuita suomalaesija jala-kamiehijä, jotka marssia remputtivat koko Kustaa II Aadolfin Saksan—sotareissun ku-ninkaam matkassa.

No nyt Laetinen kyssyy silimät kiiluij, jotta oljkoon tuolla Laetisija mukana. Oljpa hyvin-nii. Rullat osottaa, että Turusta lähti 1.7.1630 Saksaan majurj Jören Wrangelin, sittemmin Lech-virralla, Breitenfeldissä ja Lützenissä kunnostaatunna joukko savolaesija. Pelekäs-tään Claes Hastferin komppanijassae olj pe-räti kolome Laetiaesta, Pekka Heikinpoeka, Olli Hannumpoeka ja Hannu Niilompoeka. Kahta vuotta myöhemmin töytyytettiin Sak-saa' uusija savolaesija, ja aenae mikkelinse-otulaesista lähti uutena miehenä Hannu Pe-kampoeka Laetijaene ja pieksämäkeläesistä Pertti Puavompoeka Laethinen.

Seoroovaks kysyttä, että suattasjko meistäe joessae virrata 30-vuotisen sovav veteraaniiv verta: tuljko niitä kettään sieltä miesten syö-jiltä sijoelta takasin? Paljohan Saksan sota väkkee vei, jalakamiehistä kaks kolomesta jäe sille tiellej ja ratsumiehistäe joka toene' — eivät välttämätä vihollise' asseihin runtelemi-na vuan kackennäkösten taatiin niännyttämi-nä. Saksassa rähjäntynneitä rykmenttiä kui-tenniiv vachettiiv välillä kotjmuahal leppee-mään. Kun suomalaestej joukkoem piäosa viimen kottiutettiin 30-vuotisen soval loput-tua, niin Greifswaldissa nous 19.10.1649 laevaam muihin savolaestem matkassa kuopi-jolaenem piikkimies Olli Heikimpoeka Lac-tiaenen.

Ratsumiehijä om paljo vaekeemp tunnisto Laetisiks sen taatta, että jostae syystä jopa Itä-Suomessa ratsastajjaen nimet merkittiir rullii' yllesä iliman sukunimnee, pelekällä etunimellä ja isännimellä eli esjmerkiks Pua-vo Antinpoekana. Ratsuiiv varustajissa Lac-tisija tietennii olj, ja kumma oes jos ei savo-laesten ratsukomppanijohem matkassa oes

Ruotujakkoon

Sekä 30-vuotisen sova' että Kaarle X Kustaan ja Kaarle XI:n raskachin sotajaksoej jäliltä pitj koko Suomen sotaväkj oekeestaaj järjestee tykkänää' uuvelleen. Jäläkimmäesellä kerralla, 1680-luvu' alussa, koko systeemi muuttukii sillä laella, että väe'ottoen sijaan tulj pysyvä sotamiehempito. Ruotuja olj olunna ennestääv, vuan nyt niistä tulj pienempiä ja pysyviä, samoen tästä lähtiir ratsutila olj aena ratsutila. Sekä ruotu että ratsutila joutu aena pitämää' yhtä miestä sottaav valamiina.

Samalla tarkistettiir rykmenttijakkoo, ja jopa komppanijat saevat pysyvät täävännysaluvessa. Kun Kangasniemellä ollaan, niin sanotakkoo', että tākäläeset ruotuij jalakamiehet tulivat palavelemaan Savor rykmentin majurin komppanijassa. Rusthollariiv varustamat tuasj ratsastivat Ylemmän Savon komppanijassa. Piällystō asu miestesä keskellä virkataloessaan ja nämä tuasj sotilastorpissaa' oekeestaam piätoemisina pievviljelijöenä, jotka oman toeme' ohella olivat sotilaetae.

Järjestelmä olj justiin suatu jollae laella valamiiks, kuv vuona 1700 puhkesj suur Pohjan sota. Se' aekana jouvuttiir ruotuväkkeem miehijä ottamaan yljmiäräsesti ja väe'otollakkii, jopa käättämään nostoväkke. Selevä olj, että isovvihaj jälakeen koko rakennelma jouvuttiin 1720-luvulla tuasj panemaa' uusiks.

Ruohtalaesnimiä Laetisille

Erityisesti 1700-luvulla ruohtalaesus etenj Suomessa sev verra' että sotilaaks kirjetetuille alokkaelle lykättihi hetj ruotinkieliset lyhyvet sotilasnimet. Laetisesta suatto tulla Kvik, Mannisesta Rask ja Pylyvänäisestä Flygt. Sukutukija suappii olla kilihakkana selevitellessään, kenenkä poeka millonnii' alokkaaks pestattiin. Ja mistä pestattiin: kangasniemäläeser ruotutorppaan suatto sotamiehiks niät tarjoutua poeka Kuopijon takkoo. Kun sitten sottaal lähetti, lähheister ruotutorppiim miehet lähti samassa korpraaljkunnassa, oman kylän tuttuim miestem porukalla.

Ruuneperi panj aekonaar runossaan Sven Tuuvan alokkaaks Dunckerin komppanijjaan. Ilimisissään tuo komppanija olj uuej joukko-osaston, Savoj jääkärykmentin Sulukavan komppanija. Runon Sven Tuuva jäe Koljovvirralle. Toellisuuvun Duncker ite kuatu 5.7.1809 Uumajal luona Hörneforsissa. Se olj muutev viimeinen taestelu, missä suomalaeset olivat Ruotir rivissä -- ja tietennii ne viimeset olj savolaesija. Ne vieläpä tiesivät savolaesuutesa ja olivat savolaesten sotilasmaeneesta ylypeitä.

Venäjän valtakuntaan

Suomalaesten sotilasrasitus lievenj oekeer ryssäättämällä, kun Suomi liitettiiv Venäjän valtakuntaan. Sotilasperinne ei tok piässynnä häviämäään: Haminan kadettikoulu toemi ja olj värvättyjä eli palakattuja joukko-osastoja. Erj seotuim miehet olj niissä pahasti sekasin: ku' esjmerkiks Suomen kuarti marssi 1877-1878 Balkanin vuorilla Turkin sovassa, niin siinä ei välttämätä kovin monta kolomannen kotjmaeseh huastajoo ollunna samassa lu-
tuunassa.

Velj veljen puolesta tai vastaan

Vua' entiseem palattiin, kun 1880-luvu' alussa aloittivat toemintasa Suome' asevelevolliset tarkk'ampujapataljoonat. Jokkaeseel liäniin tulj yks ja niille vielä neljä reservikomppanijoo. Enimmät arvannostosta kolomivuotiseej joutuneet Laetiset palavelivat joko 5:nnessä Kuopijon tae 6:nnessä Mikkelin tarkk'ampujapataljoonassa, ja 90 päevär reservikoulutus sillä selevinneille annettiin kesäaekana Iisalamen, Suonejjoen, Savonlinnam, Mäntyharjun tae Mikkeli reservikomppanijoessa. Vanahimmat paekalla olijat muis-
taa issäesä ja äetiisä kertomuksista, mitenkä suomalaesten suosijossa tämä "Vanaha väkj" olj ja mitenkä kovasti muassa surtiin, kun Nikolae-keisarj sen hajotti vuona 1901.

Vuen 1905 jälakeen Suomessa ei ollunnakkaa omija joukko-osastoja ennen kun suomalaeset aloittivat jäsentenvälisesä vuona 1918. Ja sillon tuasj kummallae puolella lähettiin sotta' usseimmite' oman seovum porukalla, sekä suojeluskunnissa että punakuartissa; jopa hallituksej joukkoe' asevelevolliset osastot

perustettiin' alueellisesti: niimpä huonossa lykyssä Laetine' ampuilj Mouhussa toesta Laetista Manninev vierellää.

Ommoo sotaväkkee rakentaessaan Suomelle nous noppeesti sama puluma, mikä om muu- liman sivu ollunna kaekkii' asevelevolliste' armeijaem piänsärky: mitenkä tiukam pae- kan tullen suahaan äkkijä sova'ackaset joukko- osastot perustetuks ja mitenkä miehet niihin. Ensir rätnättiij, jotta jokkaenem mies mänis siihej joukko-osastoosa, jossa hänet or ra- ha'akana koulutettu ja se joukko-osasto perustasj ympärilleen sova'ackaset.

Sopivaam porukkaan

Ratkasuks sukkootu 1930-luvu' alussa kää- töö' otettu aluejärjestelmä, jossa mies piä- sijassa sijotettiin kullosellae kotjpackallaam perustettuun sopivaam porukkaa' ihar riip- pumata siitä, missä olj koulutuksesa suanu. Se' aejal liikenneoloessa se olj kääpäner rat- kasu ja nime'ommaan se johti siihen, että talavisottaaj ja jatkosottaal lähettiin kottoo käsin nuapurjporukalla.

Niimpä esjmerkiks usseimmat Laetiset lähti- vät syksyllä 1939 ylmiäraisiin kertaasharjo- tuksii ja sitä tietä sottaaj Jalakaväkrykmentti 37:n, 38:n ja 39:n ynnä Kenttätäkistöryk- mentti 13:n, eli 13. Divisijoonan komennossa. Jatkosottaaj' aluejärjestelmee aeka laella entrattiin. Silti kesällä 1941 nuapurukset olivat tuasj yhtenä sotapolulla, tällä kertoo eteläsavolaeset 2. Divisijoonaj ja pohjossavo- laeset 7. Divisijoonaj erj porukoessa.

Hyvässä tappaaksessa miehille' olj henkistä tukkee myö-hengestä ja tutusta joukosta. Nuapurin nähe' ei oekeim paljo ilennä näättee pekekoosakkaa, toesaalta jokkaenen ties, että siipeesä suanuttii kaverj koetetaar ruahata tulesta turvaan tae vähintää' omam pitäjäm multiin. Jatkosovan kestäessä jouvuttiiv va- nahempia ikäluokkia kottiuttammaaj ja tappijoeta korvoomaan. Sillom porukat mä- nettivät pitäjälouonnettaav, vum packalleer rungoks jääneet kyllä välittivät perustajajou- koh henge' uusille.

Talavisoval Luatoka Karjalan mottitaeste-

luista voejaan kunnia suureks osaks laskee savolaesille, Laetisille, Mannisille, Kaappi- sille, Räesäsille ja nii' eispäen. Jatkosovasta ei tarvihe maenita kum muutama packka, Tyrjä, Sortavala, Orešenskoje, Gora, Siiram- mäki ja Vuosalami, kuv vähännii sotahistorij- joo tunteva jo älyvää, että pelekillä kepulj- konstilla ja suunsoetolla savolaeset eivät sotahommistaan meinanneetkaa selevitä.

Vua' olj aluejärjestelmästä huonottii seo- raaksesa. Raaha' aejalta perityt kahnaakset suattovat rintamalla pilata porukah henkee. Paljom pahempoo olj, että jos komppanija joutu oekeen tiukkaam packkaan, nii' yhem pitäjän tappijot suattovat nousta kerralla koh- tuuttomiks. Niimpä esjmerkiks kiuruvetiset mänettivät Uomaalla 4. päivänä joulukuuta 1939 peräti 27 miestä ja siilijärveläeset ko- lomee pävee myöhemmin 16.

Raaha' aeka

Sottiiij jäläkeem meillä onniim muutettu sys- teemiä sillä laella, että moeset onnettommuu- vet eivät ennee piäsiij toestumaan. Erityisesti sej jäläkeen, kuj joukot 1960-luvulla jaettiin' ylleis- ja packallisjoukkoehin, saman kyläm miehijä koetetaav vähä hajjaottoo, varsinnii' ylleisjoukoessa. Siinon sammoo ajatusta, kuj jo 1600-luvul laevastossa, jossa yhteel lae- vaa' ei ikinä pantu usseita yhem pitäjäm mie- hijä kerralla hukkumaa. Sova'aejaj joukkoem perustamisvastuu on sekkii pallaatettu piäsi- jassa raaha'aejaj joukoelle: nykyset liikenne- olot kyllä kestää sen, että mies hakkeotusj sottaaj' entisen koulutusosastosa hoetamam perustamispackan kaatta.

Onko tässä nyt sitter rikottu monjsatavuotista perinnettä? Ompa jossaaem miäriv, vuah hac- tanneeko tuo mittää. Niin kunnijalla kun savolaeset ovat sovassa leiviskäsä hoetaneet ja niim paljo kun nuoremp polovi veteraaniin työtä arvostaa, ei taeja kukkaa' olla veteraa- nille katteellinej ja mielulla ite samanlaesiin suavutuksiin, ei yheessä nuapurin eikä ies vähä vieraammankaa kansa. Meijä' yhteinen toeve lienöö, että työ vielä elossa olevat veteraanit saesija tääven kunnija' olla paeti viimesimpi- jä, myös kerta kaekkijaa' ihav viimesijä Lae- tisija, savolaesija ja suomalaesija, jochi' on

Niilo Savolainen:

Kronikka Lassi Laitisesta ja lukkari Hahlista

"Siihen aikaan - 1800-luvun lopulla - kun Nilsii oli iso pitäjä, täällä eli kuuluisa lukkari Hahl, joka harjoitti myös välskärin ammattia: lastoitti, antoi lääkkeitä ja rokotti. - Aikanaan Adam Hahl joutui riitoihin Sutelan kylän rikkaan ja arvokkaan lautamiehen Laitisen kanssa, eikä miesten riita päättynyt vielä haudassakaan, vaan Lassi Laitisen omaiset anoivat luvan siirtää vainajansa uuteen hautausmaahan Kankaisen taakse. Ukki - kansankoulunkäymätön salon asukas Niilo Savolainen - teki tapauksesta kronikan:" (Nilsistä Nilsittyä, Mikkeli 1982, s. 81 - 82). - Tämä sutelalainen Lauri Laitinen (1831 - 1888) oli todellinen mahtimies kotiseudullaan ja toimi mm. valtiopäivämiehenä. Joku on kertonut, että hän olisi tehnyt valtiopäivämatkansa polkupyörällä. Ehkäpä hän Helsingissä pyörää käyttikin, mutta ei hän varmaan Sutelasta asti pääkaupunkiin polkenut. Nilsissä viljeltiin aikoinaan mm. Laitisen peruna -nimistä perunalajiketta, jonka Lassi oli tuonut Nilsiään. Alun perin Niilo Savolaisen kronikka on julkaistu teoksessa Muistoja vainajista 1889, Kuopio 1890. (Eino Laitinen)

Asui kerran kelpomiestä
Kaksi kunnassa yhdessä,
Seurakunnassa samassa,
Saman kirkon saapuvilla.
Yksi Haali huutoherra,
Joka kilju kirkossamme,
Luikutteli lukkarina;
Sill' ol parta paksullainen,
Muuten musta ja mukava,
nenä kyömä köyrymäinen,
Muuten muotohon sopiwa,
Parran kanssa kaikin puolin
Sopusoinnussa somasti.
Miesi mieleltä ylewä,
Wirassansa aiwan wiisas,
Luonnoltansa suora lurjus,
Sanaseppä sangen selwä,
Wiimmeseksi wiinan narri.
Toinen Lassi lautakunnan
Pulska johtaja puheitten,
Joka walwoi waltiolla,
Kansan asioita ajeli,
Oli aina oikiassa
Kansan aatetten ajossa,
Kansan mielen kannattaja.
Jopa asiat joutui kerran,
Siirtyiwät tolalle sille,
Että Haali haukuskeli,
Pahoin lausui Laitisesta,
Josta käytihiin käreitä,

Juttua julistettiin,
Kunne Lassi laissa woitti,
Sai Haalin hautumaahan,
Kitumaan kiwen takana,
Kunne kurja tuonne kuoli,
Herja henkensä menetti.
Sitten Haali haudattihiin,
Siihen maahan siunattuhun,
Johon monen matkamiehen
Oli ennen cellä käynyt
Johattanut suuren joukon.
Näin se Haalimme häwisi,
Laululintunen lakastui,
Haali haudassa lepääpi,
Lassi maita matkustaapi.
Jopa joutui Lassin wuoro,
Tuli lähtö Laitiselle
Tuonne Tuonelan tuwille,
Asunnoille ahtahille.
Ei se tuoni edellä käynyt
kysymässä kynnyksellä,
Oisko häntä outettuna
Tuolla tuttujen tawalla
Äkkiä se äijän otti,
Lassilta elämän lanka
Herkesi nyt heilumasta.
Lassi laskettiin lewolle
Siihen maahan siunattuhun,
Johon Haali haudattihiin,
Wanha Aatami wajosi.

Tuliko tuolla tutkintohon
Asiat uudestaan esille,
Empä tuota tarkoin tiedä,
Siitä waan on wahwa tietö,
Että Lassi laitettiin,
Pojes sieltä potkasihiin,
Wai oisko kellojen kumina,
Tahi saarna säikyttänyt,
Laulu Lassia ajanut,
Oliko wiha wielä tiellä,
Haali vielä haukuskellut
Häirinnyt hänen leponsa,
Pois se läksi Lassi sieltä,
Muutti mahtawan majansa,
Meni toisehen mäkehen
Yli kaidan Kangasjärwen.
Siellä nyt lepääpi Lassi
Sinne ei kuparit kuulu,
Sitä saamat säikyttele,
Kirkkowirret wichättele.
Kun ne torwet toisellaiset,
Ääni pauhaapi pasuunan,
Joka haudat halkaseepi,
Repäseepi reijät auki
Kaikki kutsuupi kokohon,
Wihamiehet wieretysten.

Mika Laitisella on selkeä tavoite:

Maailman paras!

Sotkamo (IS)
Leena Jokinen

Muistattekko Mika Laitisen?

Mäkihyppääjä Kuopista, joukkuekultaa ja viides sija normaaliäimän kisassa Albertvillen olympiakisoissa 1992.

Mitä sitten tapahtui?

Tänään Mika Laitinen, 21, odottaa toiveikkaana kilpailukauden alkua Rovaniemellä puolentoista viikon kuluttua.

Albertvillen kisojen ja tämän päivän väliin mahtuu monia epätoivoisia ja vastenmielisiä harjoituksia, ajatus uran lopettamisesta ja lopulta oivallus.

Mika Laitinen menestyi Albertvillissä ns. vanhalla hyppytyylillä, sukset yhdessä tyylikkäästi lentäen.

Sitten kisojen jälkeen oli pakko alkaa harjoitella V-tyyliä ja se alkoi tökkää.

Pari vuotta siinä harjoittelussa tuhraantui, mutta viime kesän alussa V-tyyli alkoi sujua, Mika kertoo.

Alussa mietin voiko V-tyyli olla oikea tapa hypätä. Pakko oli kuitenkin uskoa, että se on oikea, kun kaverit hyppäsivät sillä pitemmälle.

Vuosi sitten tuntui siltä, ettei hyppäämisestä tule mitään ja silloin kävi lopettaminen mielessä.

Onneksi vanhemmat ja valmentaja **Mika Kojonkoski** jaksoivat tukea Mikaa siinäkin vaiheessa.

Silloin eivät kultamitali ja entinen menestys lohduttaneet.

Nyt tiedän, mitä silloin tein väärin. Toisenlaisella asenteella ja rauhallisesti harjoittelemalla olisin voinut oppia uuden tyylin nopeammin, Mika pohtii.

Pentti Nissinen

Mika Laitinen leijaillee tässä vielä Vuokatin lumetomissa maisemissa. Ensi talven lumilla häneltä odotetaan paluuta maailman huipulle.

Muovimäen SM-kisat menneenä kesänä toivat Mikan uudet taidot esiin myös julkisesti.

Hän voitti mestaruuden ja pian ovat vuorossa ensimmäiset kisat lumella.

Harjoitushypyt Vuokatin lumetutussa maässä ovat su-

juneet hyvin.

Talvikauden aloitus on ollut ihan hyvä vaikka ylämäkiasennossa on ollut hieman hakemista, Mika kertoo.

Tilannetta ei voi verrata viime alkutalveen. Nyt on jo asennekin ihan erilainen. Mika Laitisen iloinen ja

valoisa olemus tuo väriä Suomen mäkijoukkueeseen. Hän on selvästi miettinyt asioita ja tietää mitä haluaa.

Moni urheilija haluaa olla yksi maailman parhaista. Minä haluan olla maailman paras.

Maailmanmestaruuskisat ovat talven tavoite. Hyppään niin hyvin kuin osaan ja sillä voi saada kirkkaimmankin mitalin, Mika sanoo.

Valmentajat luonnehtivat Mikaa Suomen parhaaksi ponnistajaksi, myös muut lajit mukaan lukien.

No joo, paljonhan siitä puhutaan.

Testeissä Mika on ponnistanut esikevennetyllä hypyllä 73,7 sentin korkeuteen. Viiden tasaloikan ennätys on 18,18 ja yhdellä tasaloikalla hän hyppää pituutta 345.

Kuka panee paremmaksi?

Ei vain mäkihyppää

Minua pelottaa sellainen tilanne, että elämäni olisi vain mäkihyppyä. En halua lähteä sellaiseen, Mika sanoo.

Ylioppilaistutkinnon jälkeen hän kävi armeijan ja nyt ovat menossa opinnot mäkihypyn rinnalla.

Urheilun jälkeen tarvitseen ammatin. Opiskelen Pohjois-Savon ammattikorkeakoulussa yrityksen hallintoa ja taloutta.

Kyse on kokeilusta eikä näiden kolmen ja puolen vuoden opintojen päätteeksi ole vielä tiedossa mitään titeliä.

Nyt opinnoissa on käynnissä perusjakso ja haluan jatkossa erikoistua markkinointiin.

Haluan viedä sekä opinnot että mäkihyppyuran kunnialla läpi, Mika Laitinen sanoo.

Lykyä tykö!

Erkki Laitinen
asennussuunnittelu-
insinööri
Leppävesi (Laukaa)

Jaakko Laitinen
piiriesimies
Rautalampi

Anu Lajunen
laskentakonomi
Tikkakoski (Jyväskylän mlk)

Kaija Ojala
lehtori
Pirkkala

Elvi Laitinen
pankkitoimihenkilö
sukuseuran sihteeri
Hankasalmi

HALLITUS 1994 -

Kerttu Kauppinen
sairaanhoitaja
Peltosalmi (Iisalmi)

Jouko Laitinen
konsultti
Leppävirta

Pekka Laitinen
koulutoimenjohtaja
Varkaus
sukuseuran esimies

Tuula Laitinen
tietohallintopäällikkö
Kangasniemi
sukuseuran varaesimies

Markku Laitinen
maataloussihteeri
Hankasalmi

Eeva Liponkoski-Laitinen 1994

SOTILAS OLOF LAITISEN (1680-1762) SUKUA I-V POLVESSA: HEIKIN, AAPRAMIN JA OLLIN HAARAT

V Wehmais n:o 1 Latila (gammal) ja Wehmais n:o 2 Hamälä HENRIK Olofinp. L. 1812-1899, 1. vih, 1838 Sara Johanint, Rossi 1822-1854 Wehmais n:o 5 Vejlö, 2. vih, 1855 Walborg Riipinen 1818-1894 (Wehmais n:o 2 Hamälä).

IV Wehmais n:o 1 Laittila (garnmal) OLOF Pählinp.
L. 1777-1814. 1. vih, 1800 Caisa Viöin 1777-
1801. 2. vih, 1802 Catharina Staffanint, Putkonen
1780-1859.

IV Wehmais n:o 1 Laitila (gammat) MARIA Pählint.
L. 1783-?. Vih. Daniel Teittinen (TeitIn) Wilhula.

IV Wehmais n:o 1 Laitila (gammal) ANNA Pählint.
L. 1790-?. Vih. 1818 Matls Larsinp. Konttinen.
1782-? Pyhitty n:o 2 Herrala.

III Kärkkäälä ja Wehmais n:o 1 Laitila (gammal)
PETTER (Pehr) Olofinp. L. 1754-1791. (Äiti
Juditha Halonen, Lyytilänmäki).

III Kärkkäälä WALBORG Olofint. L. 1768-?

III Wehmais n:o 1 Laitila (gammat) CHRISTINA
Olofint. L. 1774-?

11 Karkkaala PER Olofin, Laitinen 1721-?

La (J)

PIEKSAÄKI MUSTOLANPIÄKI, Lyytilänmäki, Kärkkaala (nyk. SUONENJOKEA),
sollias OLOF ("Olof I") LATIN (Laitinen) 1680–1762.
Vaimo Walborg Jorantintytär N----in (Nalikaan ?, Nielikain?) 1854–1758.

V Wehmais n:o 1 Laitila (gammal) ABRAHAM
Samuelinp. L. 1819-1900. Vih. Wendla Parviainen
1823-1883.

IV wehmais n:o 1 Laitila (gammal) SAMUEL
Pählinp. L. 1780-1836, 1. vih, Anna Zachariaant.
Penttinen (Bengtín) 1781-1824 Surnulinmäestä, 2.
vih, 1825 Ulrica Pulkonen 1799-1868.

III Kärkkaälä ja Wehmais n:o 1 Laitila (gammal)
PÅHL Olifinp. L 1750-1816. Vih. Maria Samuelint.
Turpeinen 1751-1811

III Kärkkaala ja Wehmais n:o 1 Laitila (gammal)
OLOF (Olaus) Olofinp. L.1751-1811. Vih. Karin
Thomaksent. Ylonen 1770-1883.

III Karkkaala ja Wehmais n:o 1 Laitila (gammal)
CATHARINA (Karim) Olofin. L. 1756-?. Vih. Adam
Riipinen 1752-? Pyhitty n:o 5

1. v. 1. Olof Olofinp. ("Olof II")
2. v. 1. Eva Nārhi 1743–noin 1769,
1742–1791

Eeva Liponkoski-Laitinen:

Terveiset Pieksämäen Vehmaskylän Laitisten kotiseutujuhlasta!

Aika: 1.10.1994 alkaen klo 11.00

Paikka: Pieksämäen Vehmaskylän ala-asteen koulu.

Juhlan järjestäjä ja kokoonkutsuja: *Terttu Laitar* eli *Terttu Kaarina Raatikainen*, joka täytti 60 vuotta edellisenä päivänä eli 30.9.1994

Juhlavieraita: Tertun sukua puolisoineen ja lapsineen, kutsuluettelon mukaan 32 henkeä, sekä sukujuurien perkköjä (allekirjoittanut).

Juhlapäivän sää: kamala.

Juhlatunnelma: lämmin.

Muonitusjoukot: Vehmaskylän Maa- ja kotitalousnaiset.

Eeva Liponkoski Laitinen pitämässä juhla-esitelmää.

Sateessa ja tuulessa saapuneet juhluvieraat saivat kuumaa ja hyvää kahvia/teetä tykötarvikkeineen ja siirtyivät sitä mukaa katselemaan Tertun kokoamaa näyttelyä. Luokkahuone oli koristeltu kauniisti. Opettajapöydälle oli tuotu uhkea ruusukimppu – 60 punaista ruusua kyläläisiltä.

Tilaisuus alkoi täsmälleen klo 11 Tertun tervetuliaissanoilla. Sitten lauloimme virren 147. Sen sanat, jotka Otto Laitinen on kirjoittanut unkarilaiseen sävelmään, alkavat näin: "Sukupolvet ennen meitä/ vaivan teitä/ ovat täällä/ kulkeneet/ ...". Terttu, chtoinen

emäntä oli pukeutunut Pieksämäen seudun kansallispukuun. Hänen tyttärensä, *Anu Pulkkinen*, esitteli puvun Tertun puolison *Mikko Raatikaisen* avustamana. Allekirjoittanut esitteli omien tutkimustensa perusteella Vehmaskylän Laitisten vaiheita 1600-luvulla henkikirjojen valossa ja papinkirjoista alkaen 1724 sovitellen Suomen historian vaiheita eri Laitis-sukupolvien taustaksi. Sitten emäntämme kutsui meitä puoliselke.

Vehmaskylän maatalousnaiset olivat panneet parastaan valmistaessaan muhkean lounaan. Miehet olivat käyneet metsällä, ja niinpä pöydässä oli syksyn antimien lisäksi hirvipaistia. Muistojen herkkua, ohra-rieskaa, oli leiponut iäkäs emäntä, Terttu Raatikaisen lapsuudenaikainen "likoittelija". Lounaan jälkeen jatkui ohjelma Raatikaisen perheen voimin. Terttu Raatikainen oli aikaa ja vaivaa säästämättä kerännyt laajan aineiston Pieksämäen eri virastoista. Kirkkoherranviraston tiedot olivat tietysti ensisijaiset – niitä oli myös koonnut sukulaismies "Heikin haaran" *Veikko Laitinen* – ja niiden lisäksi Terttu oli Pieksämäen maalaiskunnan kunnanvirastosta löytänyt jopa kadonneiksi luultuja asiakirjoja, mm. Vehmaskylän koulun arkiston. Kouluhan sijaitsee alkuperäisen Laitialan maista erottamalla palstalla. Isojako, sukulaisten keskitet omaisuuden jaot, kruununtalasta perintötilaksi anominen, ostot ja myynnit ovat nyt asiakirjoina kertomassa monilapsisten perheiden elämänmenosta. Terttu tiesi kertoa monia

persoonallisia muistoja lähimenneisyyden Laitisista, joiden valokuvat elävöittivät kertomusta. Hän heijasti kartan, josta kävi ilmi ja-kaantuneiden tilojen sijainti ja nimet. Tertun puoliso Mikko Raatikainen kuvaili, samoin menetelmin, Vehmaskylän pinnanmuodostusta erityispiirteineen. Asiaohjelman piristyksestä kuultiin musiikkia. Tertun tyttärentytär, *Annariina Pulkkinen*, soitti sievästi viulua isänsä, *Vesa Pulkkinen*, säestäessä häntä kitarralla. Isä-Vesa soitti ja lauloi myös yksin. Kun hän lauloi "salakuljettaja Laitisesta", yhtyi säestykseen kuulijoiden naurunhyrinä, Kun sitten ohjelman koululla tapahtunut osa oli lopussa, lauloimme yhdessä "Savolaisen laulun".

Ennen kiertokäyntiä Laitisten entisillä asuin-sijoilla saimme ajo-ohjeet, sillä sää ei tosiaankaan suositunut kävelyretkeä. Kävimme ensin Tertun synnyinkodissa, Hakalassa, sitten Laitilan ja Rikkolanmäen taloissa ja viimein Maukkolassa, joka on oikeastaan Vehmaskylän Hämälä. Säästä huolimatta koimme kotiseutuhengen lämpöä. – "Jos kielin voisi kertoa/ näkönsä vanhat puut/ ..." sekin puu, johon Terttu pienenä tyttönä kiipeili. Muistojen talot, pellot, pihapuut – ne ovat katoamattomasti omaisuutta, joka kasvaa korkoa sitä enemmän, mitä alttiimmmin ja kunnioittavammin kotiseutumme muistoja vaalimme. (Sivulla 18 Vehmaskylän Laitisten sukupuu.)

Yllä Vesa ja Annariina Pulkkinen esiintyvät. Alakuvassa etualalla vasemmalta Senja Louhensalo, Veikko Laitinen, Terttu Raatikainen sylissään Iko Pulkkinen ja Saimi Laitinen.

Laittaret ja muut Savon naisnimet

Muokattu Sukuviesti 7 – 8/1980:ssä julkaistusta artikkelista Sen nimi kenen lammas.

Savolaisia sukuja tutkineille ovat asiakirjoista tuttuja sellaiset naisten sukunimet kuin *Halo-tar*, *Heiskatar*, *Kauhatar*, *Lai(tti)tar*, *Sonnitar* ja *Vartiatar*. Samalla tutkijat ovat voineet havaita, että nämä nimet on johdettu isien sukunimistä, ei puolisoiden. Esim. Pieksämäen Jauhomaesta mainitaan 1707 *Juho Laitisen* vaimona *Helga Vesteritär*. Pieksämäen Jäppilän torpparin *Niilo Multasen* vaimona oli 1720-luvulla *Riitta Laitar*. Silloinkin kun savolaiselle vaimolle ei asiakirjoihin *tar*-loppuista sukunimeä kirjoitettu, esiintyi hän aina isänsä, ei miehensä sukunimellä. Käytäntö alkoi murtua hiljakseen vasta 1800-luvun jälkipuoliskolla, ja vasta vuoden 1929 avioliittolaki pakotti vaimon käyttämään miehensä nimeä – mihin ei vielä vuoden 1920 sukunimilaki velvoittanut.

-*tar/tär*-loppuisia sukunimiä käsiteltäessä viitataan usein A.V. Forsmanin väitöskirjaan (Pakanuuden aikainen nimistö, 1891), jossa kerrotaan, että "Karjalassa kulkee hoennainen:

mies on -nen,
nainen on -tar,
orja on -kka,
talo on -la."

Mainitun tiedon Forsman oli saanut pastori Juho Reijoselta, joka oli kotoisin Nurmekselta ja oli toiminut pappina Kivennavalla ja Hiitolassa. Tätä – monille muillekin kuin sukututkijoille – tutuksi käynyttä väittämää on tulkittu sittemmin koskemaan nimenomaan lisänimiä (suku- ja talonnimiä). Näin ei välttämättä ole, vaan on kyse arkipäivän puhekielessä käytetyistä yksilönnimien hellittelymuodoista. Samankaltaista henkilön asemaan perustuvaa hierarkiaa nimittelyssä tunnetaan mm. Etelä-Pohjanmaalta, jossa ainakin vanhempi sukupolvi muistaa, että vielä tämän vuosisadan alussa ei renki voinut *Johannek-*

seksi ristittyä arvonsa tuntevaa isäntää kutsua *Jussiksi*, vaan tämä oli *Juho*, vaikka lapsena tätä oli *Junnuksi* ja myöhemmin nuorukaisena kavereiden kesken *Jussiksikin* kutsuttu.

Jos hokua voidaan pitää kansanomaisena, se on joko melko nuori tai se ei ehkä esiinny alkuperäisessä muodossa Forsmanin väitöskirjassa. Viimeinen talonnimiä koskeva säe nimittäin tuntuu myöhemmin lisätyltä. Kolme ensimmäistä säettä näet kertoo muinaisesta arkipäivän puhekielen tavasta nimitellä henkilöitä heidän asemansa perusteella. Talonnimet ovat tavallaan toisessa kategoriassa ja niiden johdin aines *la – lä* on ilmeisesti melko nuori innovaatio, jonka muotihuippu oli uuden ajan ensimmäisen vuosisadan aikana (noin 1540 – 1640). Asiaa tutkineen Saulo Kepsun (Talonnimien tutkimisesta. Kieli 2. Helsinki 1987) mukaan tapa levisi lännestä itään päin, jolloin päätte ei ole vielä pakanuuden aikana voinut olla kovin yleinen Karjalassa. Sukunimissä esiintyvää johdinaimesta *-kka/-kkä* ei voida tulkita orjuutta merkitseväksi, vaikka sellaisiakin tulkintoja olen kuullut. Yksilönnimistä sen sijaan on voitu muinaisina aikoina käyttää erilaisia puhutelumuotoja riippuen henkilön asemasta, iästä ja ehkä sukupuolestakin. Forsmankin toteaa *-kka*-loppuisista nimistä, vain "että muinais-suomalaiset etusijassa orjiansa tähän laatuun nimittivät, siten erottaaksensa heidät vapaisista." – Kuitenkaan kaikkia etunimissämme esiintyviä *-kka*-loppuja ei voi pitää tällaisina vaan on kyse samanasuisesta – ehkä hieman myöhemmistä – johdoksista.

Kalevalasta ja tallennetusta kansanrunoudesta tunnemme joukon miesten nimiä, jotka ovat *nen*-loppuisia (*Ilmarinen, Joukahainen, Lemminkäinen, Väinämöinen*). Pohjolan emäntää taas saatettiin kutsua myös *Ilpottareksi*. Kansanrunous kertoo myös *lovetaresta, syöjät-*

*tärestä, mammattaresta, hempiättärestä, kek-
rittärestä, mikottaresta.*

Näistä mytologian luonnottarista Forsman kirjoittaa seuraavasti: "Entä tavalliset naisnimet! Niitähän kertoma- ja loitsurunomme ihan vilisevät. Omituista on, että useimmissa tapauksissa niissä kansan olennoitseva mieli-kuvatti on luonut luonnon elähyttävien, kasvattavien, askartelevien ja ahkeroivain voimien olennollisia edustajoina, ne aina ajatellaan naispuolisiksi. Sen vuoksi ilmestyykin suomalaisessa tarustossa ääretön joukko alempiasemaisia haltiattaria, joilla miltei säännöllisesti on aina tuo ihmisnimissäkin tunnettu *tar*-päätteinen muoto".

Naisen maailmat

Vaikka Forsmanilla lorun "nainen on -tar" ei ilmeisesti alun alkaen tarkoitakaan sukunimiä vaan yksilönnimistä arkipäivän puhekielessä käytetyistä "hellittelymuodoista" ja appellatiivisia nimityksiä, kannattaa silti lähemmin tutustua Forsmanin kuvaukseen vuosisatojen takaisesta ajasta. Se valaisee omalla tavallaan sitä, miksi itäsuomalaisilla naisilla oli isiltään perityt sukunimet: "Naisella on muinaissuomalaisessa yhteiskunnassa ikäänkuin kaksi eri maailmaa ellettävänä. Toinen on syntymäkotinsa, se ympäristö, se seutu, joka hänellä täällä avautuu; toinen on se uusi, joskus kenties kaukana lapsuuspolveen tutuilta poluilta sijaitseva koti, minkä hän naituna saapi; täällä hän on outona vierasten vanhempain, vierasten veikkojen ja siskojen parissa, jotka tulo-kasta arvostelevat kotoisen katsantotapansa kannalta ja sen mukaan hänelle vaatimuksiaan asettavat - -. Vielä suurempi saattoi erottua olla niinä aikoina, jolloin vaimo säännöllisesti otettiin vieraasta heimosta, usein väkijänsä ryöstöllä". - Forsman perusti ajatuksensa osin kansanrunouteen. Larin Paraske lauloi vielä 1891 seuraavasti erään vaimon tarinaa:

Kun olin ison kotona,
kasvoin luona kantajani,
olin luona luojaseni,
tietyt ei tytön nimeä:
iso kutsui kuuvaloksi,
emo päivän nousennaksi,

velloni ve'en kalaksi,
sisoni sinikeräksi,

- -
tulin toischen talohon,
yli kynnyksen kylähän,
yli pellon naapurihin,
muutuin mustaksi siaksi,
käännyin kärsän kantajaksi.

"Ison kotona"

Forsmanin jatkaa: "Nimet ovat ajatustapojen ja olojen ilmiömuotoja. Luulisi sen vuoksi muinaissuomalaisen naisnimitystenkin niihin juurtuvan kuin luonnolliseen maaperäänsä. Edellä sanotun johdosta pidän otaksuttavana, että ne nimetkin, mitkä naiselle annettiin olivat erilaiset omassa ja vieraassa kodissa. - - runosäkeissä luimme jo muutamia hyväileviä nimiä, jotka edellisessä tulivat hänen osakseen. - - Ehkä lukijaa huvittaa kuulla niitä joitakuita kymmenkuntia lisäksi: hanhi, kana, lakla, sinisorsa, sirkku, sorsa, sotka, tupu, pyyhyt, varpunen, vesilintu; siikanen; kanerva, kapulehti, kukka, mansikka, marja, mesimarja, omena, puola, tuomi, vaapukka, vehnä, vesa, virpi, ympynen; kulta, veranukka j.n.e. - - Mielipiteeni on se, että monet näistä ja näiden laatuista sanoista olivat todellisia nimiä, jotka työlle annettiin jo lapsesta - -. Niin kauvan kun tyttö vielä kotonaan oleskeli omaistensa huostassa, hän ei sen parempaa nimeä tarvinnut, keskuudessaan hän oli tunnettu noilla mairittelevilla mainesanoilla, - -".

Miehessä

"Sitä vastoin kun hän miehensä joutui, nimettiin häntä etusijassa sen suvun mukaan, mistä oli uuteen kotiinsa otettu. Sukunsa mukaan miniän arvo jo muinaisuudessaan lience mitattu. - - Naisen asemaa, mimmoiseksi se miehessä muuttui, seurasi arvella-seni se tapa, että häntä siellä enimmiten kutsuttiin vaan sukunimeltään, sen tai sen suvun jäsenenä, josta hän uuteen sukuun oli liittynyt. - - Vaimonpuolesta käytettynä sai tuo sukunimi *tar*-päätteen, jotenka sellainen nimi oikeastaan vaan tarkoittaa sen tai sen suvun, taikka alkujaan sen tai sen isän tyttärtä".

Tapaa on rinnastettu vanhaan votjakkien perinteeseen, jonka mukaan naista miehelään mentyä kutsuttiin kotikylänsä nimellä.

Forsmanin käsityksissä naisen asemasta heijastuu luonnollisesti 1800-luvun alkupuolis-kolla Suomessa omaksuttu patriarkaalinen ajattelutapa: nainen oli miestä varten. Forsman ei osannut ajatella, että naisen sukunimi saattoi olla merkki hänen itsenäisyydestään ja tasavertaisuudestaan. Ennen romantiikan aikakautta kuitenkin perheessä äidin suku oli yhtä tärkeä kuin isänkin, mikä näkyy vaikkapa 1600-luvun vainajien muistokirjoituksissa: niissä saatettiin mainita haudatun äidinäidinäiti siinä kuin isänisänisäkin. Forsman oli jopa taipuvainen ajattelemaan, ettei tytöille muinoin annettu varsinaista rituaalein vahvistettua yksilönnimeä kuten pojille.

Nimi edusti perintöä

Osuvamman lähtökohdan naisten nimiin saamme ehkä Väinö Voionmaalta (Suomen karjalaisen heimon historia. Helsinki 1915), joka on todennut karjalaisen vaimon omaisuuden olleen miehen omaisuudesta erillään. Nainen ei kotoaan lähtiessään yleensä perinyt maata, vaan hänen omaisuutensa koostui erilaisista taloudessa tarvittavista esineistä ja muusta irtaimistosta (mm. arvoesineistä). Siksi hänen omaisuutensa pysyi myös uudessa kodissa erillään miehen omaisuudesta. Vaimo vastasi itsenäisesti myös kaikista talous- ja pihapiirin töistä. Hän pysyi tavallaan miehensä suvun ulkopuolella ja edusti sen parissa isänsä sukua. Sen sijaan poika kotivävyksi mentyään otti joskus uuden perheyhteyden nimen, hänestä saattoi tulla perheen pää ja veron maksaja. Hän saattoi kotiväynäkin saada pojan ja perillisen oikeudet, jolloin hänelle tuli perintöoikeus myös appensa kiinteään omaisuuteen tai hän saattoi ostaa vaimonsa siskojen osuudet appensa tilasta. Omaisuus kuului talossa asuville ja jakautui työnjaon mukaan: maatalouteen liittyvät työt kuuluivat miehelle, joten hän peri maankin. Oli käytännöllistä, että mies kirjattiin kotiväynä samalla nimellä kuin talo ja talon muu miesväki, joka sukukuntaa tulevaa kohti johdatteli.

Huomioita jo 1800-luvulla

Forsman ei ollut ensimmäinen tutkija, joka tunsikin naisten *tar*-sukunimet. Aiemmin 1800-luvulla niihin kiinnittivät huomionsa ja tekivät oppineistonkin parissa tunnetuiksi myös K.A. Gottlund (1828, 1872), H.A. Reinholm (1853), H.E. Wegelius (1873), H. Gebhard (1885) ja Ad. Neovius (1890). Esim. Neovius tallensi nimiä 1600- ja 1700-luvun lähteistä Karjalasta, Savosta ja Keski-Suomesta. Eräs asia kuitenkin jäi heiltä huomaamatta: piirre ei ollut niinkään karjalainen kuin savolainen. Tyypin levinneisyyden tutkimuksen puutteen huomasi Kaarlo Teräsvuori (Savottarien sukunimistä Kuopion pitäjässä 1700-luvun alussa. Suomen Sukututkimusseuran vuosikirja 37):

Uusi savolaismuotiko?

"Ei liene tarkemmin tutkittu missä osassa maatamme tämä käytäntö oli vallalla ja milloin se eri seuduilla loppui. Joka tapauksessa se säilyi kauan Pohjois-Savossa, Pohjois-Karjalassa ja Kajaanin kihlakunnassa, siis savolaisten asuttamilla alueilla".

Luotettavasti asiaa on vaikea tutkia, sillä samassakin seurakunnassa on saatettu naiset kirjata yhtenä vuotena *tar*-loppuisin sukunimin, toisena taas ilman tätä johdinta. Minäkäänlaista johdonmukaisuutta ei ole noudatettu. Kirkonkirjoja edeltävän ajan asiakirjoissa naisia ja heidän nimiään ei juuri esiinnykään, tai esim. tuomiokirjoissa heistä mainitaan vain etunimi ja heidät määritellään sen ja sen tyttäreksi, vaimoksi tai leskeksi. Ensimmäiset naisten sukunimet asiakirjoissa liittyvät tapauksiin, joissa nainen esiintyy itsenäisesti: taloa hallitsevana leskenä, perheettömänä palvelijana, noitana tms.

-*tar*-nimien levinneisyyden selvittämiseksi tarkistin pistokokein muutamien sellaisten seurakuntien historiakirjoja, joiden pito on alettu 1600-luvun lopulla tai pian 1700-luvun alussa. Kivennavalta *tar*-nimiä ei löytynyt. Usein naisille ei siellä edes ollut merkitty sukunimeä vaan pelkkä patronyymi. Myöskään Hiitolasta ja Käkisalimesta ei *tar*-nimiä

löytynyt. Kurkijoellakin ne olivat harvinaisia, ilmeisesti savolaislähtöisiä. Kiteellä ja Liperissä *tar*-loppuisia nimiä oli jo runsaammin. Eteläisen Savonkin kirkonkirjoissa "-ttaret" ovat harvinaisuuksia, sen sijaan Pieksämäen ja Rautalammin seudulla näitä nimiä tapaa runsaasti, samoin Pohjois-Savossa ja Kaivuossa (kuten Teräsvuorikin oli todennut) sekä jonkin verran Savoon rajoittuvissa pohjalaispitäjissä. Länsi-Suomessa nimityyppi on tuntematon jo pelkästään sen vuoksi, että siellä ei talonpoikaisto käyttänyt tuolloin sukunimiä.

Asiakirjoista voisi päätellä, että *tar*-nimet olivat yleisimmillään savolaisten keskuudessa 1600-luvulla ja 1700-luvun alkupuoliskolla. Tosin esim. Paltamossa vielä 1800-luvun ensi vuosikymmenellä melkein jokaisen naisen sukunimi merkittiin *tar*-loppuisena. 1500-luvulta sen sijaan ei liene tiedossa yhtään selvää *tar*-nimeä, ellei sellaisiksi tulkita tuomiokirjoissa esiintyviä nimimuotoja *Helka*, *Kerffuins dotter* (Helka Kervitär?) 1561 Juva; *Maijsa*, *Asecka dotter* (Maisa Asikatar?) 1563 Rantasalmi ja *Ablum*, *Cauppins dotter* (Ab-lum Kaupitar?) 1563 Joroinen. Ensimmäiset yksiselitteiset merkinnät ovat vuodelta 1601, jolloin mainitaan mm. *Seikka Karpitar* ja *Anna Rissatar* Rantasalmen latokartanon naispuoliseen palveluskuntaan kuuluvina (Kauko Pirinen: Savon vanhimmat tuomio-kirjat ja Pirinen: Savon historia II:1). Voisi ajatella, että *tar*-loppuisten sukunimien käyttö oli vasta uuden ajan alussa Savossa virinyt muoti, jolla oli esikuvansa kansankielessä ja -perinteessä. Karjalaisten keskuudessa nimityyppi pysyi lähes tuntemattomana.

Kantanimien tunnistaminen

-tar/tär on niitä harvoja johtimia, joiden perustana oleva sana voidaan tunnistaa. Se on ilmeisesti lyhentymä balttilaisesta lainasanasta *tytär*. *Tytär*-sana taipuu poikkeuksellisesti (*tytär*: *tyttären*), minkä on arveltu johtuvan siitä, että alkuperäisen balttilaisen sanan *-kt-* on lainattaessa korvattu *tt*:llä. Tällä on ollut vaikutuksensa myös *tar*-nimiin: taipuuhan esim. nimi *Laitiatar* muodossa *Laitiattaren*. Poikkeuksellinen taiputus on vaikuttanut

myös itse nimen vartaloon: *Hiltunen* > *Hillutar*, *Sipinen* > *Sivitär*, *Koponen* > *Kovotar*, *Happonen* > *Hapotar*, *Partanen* > *Parratar*, *Julkunen* > *Julutar*. Jos tätä *tar*-nimien kielipillista heikkoasteisuutta ei oteta huomioon, voi kantanimen tunnistaminen vaikeutua, esim. nimen *Kovotar/Kovatar* voi helposti tulkita *Koposen* sijasta *Kovaseksi*.

Koska savolaismurteissa on *t:n* heikkoasteisena vastineena kirjakielen *d:n* sijasta tavallisesti kato (*pata*: *paan*), joskus *j* tai *v*, näkyvät nämä piirteet *tar*-nimissäkin. Esim. *Laitisen* tytär on *Laitar* (< *Laijtar/Laijitar* pro *Laidi-tar*, tosin asiakirjoissa esiintyvät myös muodot *Laijtar* ja *Laiditar*), *Natusen* tytär *Nautar* (pro *Nadutar*), *Sutisen* tytär *Suetar* (pro *Sudetar*; asiakirjoissa myös muoto *Sutitar*), *Va-tasen* tytär *Vaatar* (pro *Vadatar*). Jos vokaaleja on näin kertynyt useampia peräkkäin, ne ovat lyhentyneet *Jaatinen* > *Jaitar* (pro *Jaa-ditar*), *Knuutinen* > *Knuitar* (pro *Knuuditar*).

Joskus koko *lainen*-johdin on korvattu *tar*-pääteellä: *Kainulainen* > *Kainutar*, *Lappalainen* > *Lapitar* (myös *Lappalatar*), *Savolainen* > *Savotar* (myös *Savolatar*), *Suomalainen* > *Suometar* (myös *Suomalatar*). Joskus lienee nimen vartalon viimeinen tavu tullut johtimeen kuuluvaksi: *Tuppurainen* > *Tuputar*, *Liimainen* > *Liimatar* tai vartalo on muuten lyhentynyt *Huovinen* > *Huotar*.

Joskus nimen vartalon viimeinen vokaali voi muuntua samalla tavalla kuin vastaavanmuotoista sanaa taivutettaessa: *Torvinen* > *Torvetar*. Vielä 1700-luvulla *nen*-loppuisten sukunimien johdinta edeltänyt *i* puuttuu *-tar*-nimistä lähes aina. Vain harvoin asiakirjoista löytyy sellaisia muotoja kuin *Varoitär* pro *Varotar*.

Erilaisista muutoksista johtuen on samanasuinen *tar*-nimi voitu johtaa erilaisistakin nimistä: *Laitinen*, *Laitiainen* > *Laitar* (myös *Laitiatar*); *Lempinen*, *Lempiäinen* > *Lemmetär*; *Lyytikäinen*, *Lyytinen* > *Lyytitär* (myös *Lyytinen* > *Lytär* pro *Lyyditär*); *Lappalainen*, *Lappi*, *Lapveteläinen* > *Lapitar* (myös *Lapveteläinen* > *Lapvetelätär*).

Kuten viimeisestä esimerkistä huomaamme, ei *tar/tär*-johtimella korvattu vain *nen*-loppuista johdinta, vaan se voitiin liittää myös nimeen, jossa sellaista ei ollut: *Kokko* > *Kokotar*, *Husso* > *Hussotar*, *Torikka* > *Torikatar*, *Kärnä* > *Kärnätär*, *Liukko* > *Liukotar*; *Krouvari* > *Krouvaritar*, *Haataja* > *Haatajatar*, *Kunnari* > *Kunnatar* tai talonnimestä kehittyneeseen sukunimeen (*Perälä* > *Perätär*). Johdin voitiin liittää myös vierasnimiin (sotilas- ja käsityöläisnimiin, ehkä säätyläisnimiinkin, jos suvussa oli alenevaa säätykiertoa): *Gång* > *Gångitar*, *Lustig* > *Lustigitar*, *Oxman* > *Oxmannitar*, *Montanus* > *Montanitar*.

Kuitenkin klassisten kielten mukaiset nimet pysyivät useimmiten joko maskuliinisina tai saivat niiden feminiinimuodon: *Monnius* > *Monnia*, *Osolanus* > *Osolana*, *Arbelius* > *Arbelia*, *Marin* > *Marina*, *Glumerus* > *Glumera*, *Forsander* > *Forsandra*. Samallakin henkilöllä saatettiin feminiinisyyttä ilmaista niin kotoisella kuin vieraalla johtimella: *Ursin(us)* > *Ursina*, *Ursinatar*, *Ursinitar*.

Miehen nimelle

Suurimmassa osassa Savon maalaispitäjiä oli 1800-luvun viimeiselle neljännekselle asti kansanomaisena tapana kirjata tyttäret kehdestä hautaan isänsä nimellä.

Vaimon kirjaaminen miehensä nimelle alkoi Ranskassa 1700-luvulla romantiikan aikakaudella, jolloin mm. naisen asemaa arvioitiin uudelleen. Nainen alistettiin tiukemmin miehensä alaisuuteen, ja samalla alettiin säätyläisnaisia kutsua miehensä nimellä. Sieltä muoti levisi Suomeen, aluksi säätyläispiireihin. Tosin vielä 1700-luvun lopulle asti ei Suomessa aatelisrouvilla ollut edes oikeutta käyttää miehensä nimeä.

Heikki Saitia (Oulun sukututkija 1/1987) on pannut merkille naisten nimien kirjavan käytännön Oulaisten kappalaisen *Alarik Gustaf Castrénin* (1787 – 1854) perunkirjassa. Siinä kappalaisen vaimot *Johanna Sofia Lagus* (1801 – 1831) ja *Annette Fonselius* (1799 –

1884) merkitään miehensä yhteydessä omilla sukunimillään, mutta kun leski mainitaan virkkeessä yksin ilman miesvainajaansa, niin hän on "Annette Castrén född Fonselius" (kun mainitaan myös hänen lapsipuolensa) tai "Annette Castrén" (kun hänet mainitaan yksin vastuullisena pesänselvityksestä), jossa muodossa hän itsekin perunkirjan allekirjoitti.

Savon perukoille muoti saapui jo 1800-luvun alkuvuosikymmeninä. Esim. Kiuruvedellä apulaispappi Åkermanin rouva kirjattiin nimellä *Martina Maria Åkerman*, född (= syntäytisin) *Lyra* eli siis sekä miehensä että oman sukunsa nimellä. Vielä 1827 tämä papin vaimo kirjattiin rouva *Lyrana*, mutta vuodesta 1829 rouva *Åkermanina*, lisämaininnalla *syntyisin Lyra*. Toisena uuden ajan airuena pitäjässä oli rouva *Julia Weisell*, synt. *Järnefelt* (s. 1812).

Tapa ei kuitenkaan rahvaan keskuudessa nopeasti yleistynyt. Uuden käytännön omaksumisvaiheessa vaimo saatettiin kirjata joko isänsä tai miehensä nimellä asiakirjan luonteen tai asiayhteyden mukaan. Vielä 1870-luvulla syntyneiden ja kastettujen luettelossa savolaiset maalaisvaimot kulkevat äiteinä isänsä sukunimellä (edustivat isänsä sukua), mutta esimerkiksi kummeina (korostettiin puolisoitten yhteistä kummivastuuta) heidät on saatettu kirjata samalle nimelle kuin miehensä. Ja esim. heinäkuussa 1891 julkisti *Petter Heikkinen* Nilsistä suomalaisessa virallisessa lehdessä ilmoituksen vaimolleen *Stina Korhoselle*.

Vielä 1910-luvullakaan ei ollut harvinaista, että vanhemmat emännät kulkivat isänsä, eivät miehensä nimellä. Tällaista käytäntöä voi havaita esim. kauppakirjoista, joissa puolisot esiintyvät tasavertaisena parina joko myynnissä tai ostossa. Esim. vuonna 1913 silloisen Pielaveden Joutsenniemen kylän Talliniemeä myyvä vanhempi pariskunta esiintyi omilla sukunimillään, mutta nuoret ostajat (isovanhempani Pekka ja Elsa Laitinen) yhteisellä sukunimellä.

Pääsäännöstä poikkeuksia vain harvoin

Savosta voi tavata ennen 1800-luvun puoliväliä vain harvoja tapauksia, joissa maalaisnaiselle on merkitty miehensä sukunimi. Tällöinkin ilmeisesti on aina ollut kyse leskistä. Esim. leppävirtalaisen torpparin *Antti Kauhasen* (1801 – 1837) leski (molempien toisesta aviosta) *Anna Stiina Hämäläinen* (s. 1811) merkittiin miehensä kuoleman jälkeen rippikirjaan, kolmannen kerran avioituessaan vihittyjen luetteloon ja kolmannen avioliiton-sakin aikana rippikirjaan (toisen) miehensä nimellä Kauhanen (Jarmo Paikkala: Pappi, lukkari, talonpoika. Kauhanen – Argillander – Skopa-suku. Siilinjärvi 1989). Kun *Kaarina* (Eerikin tytär) *Lavikainen* puolestaan avioitui leskenä Liperissä vuonna 1722, hänen nimekseen merkittiin "Lafwikain eller Törrötär". Ilmeisesti hän oli ollut aiemmin naimisissa *Törrösen* kanssa, jota seikkaa vihittyjen luettelossa haluttiin korostaa.

Länsi-Suomessa, erityisesti Pohjanmaalla, oli tavallista, että leski kantoi miehensä lisänimeä (talonnimeä), vaikka miehen eläessä hänelle ei koskaan lisänimeä merkittykään. Tästä saattoi olla hupaisiakin seuraamuksia. Kuten sille 1800-luvun alkupuolella Kiuruveden Niemisjärveltä Ol. Pyhäjärvelle avioituneelle *Marketta Forssille*, joka ensimmäisen miehensä, Kossin isännän (*Antti Heinonen*) kuoltua meni Pyhäjärvellä naimisiin *Kossina eli Heinosen* *Kustaa Kanasen* kanssa, josta sitten tuli *Kossi eli Heinonen* – samalla vaimo jätettiin ilman lisänimeä. Kun pari myöhemmin muutti Savon puolelle Marketan isän kotitilaa viljelemään, vaimolle merkittiin nimeksi enää vain "*Marketta Paavontytär*", vaikka muut lähisukulaiset talossa kirjattiin *Forsseiksi*.

Miten naisten nimet tulisi kirjoittaa sukututkimuksissa?

Joskus savolaisissa sukututkimuksissa näkee jo 1700-luvun naiset merkityn nykyaikaisen tavan mukaisesti Maria K., o.s. S. tai tekstissä puhutaan Maria K:sta (miehen nimellä). Kuitenkin sukujulkaisuissa tulisi nimet kirjoittaa (mahdollisimman tarkoin) kulloisenkin

tavan mukaan. Eli menneiden vuosisatojen savolaiset naiset tulisi merkitä aviossakin isän nimellä. Vaikeampi on sen sijaan sanoa, mistä ajankohdasta alkaen tulisi noudattaa ns. nykyaikaista käytäntöä. Jos on tietoa (kirjeitä, perun- tai kauppakirjoja tms.) siitä, kuinka henkilö itse nimensä kirjoitti, voi huoletta noudattaa sitä tapaa – varsinkin jos dokumentit ovat naisen myöhemmältä iältä. Käypä ohjeita voikin antaa vain tapauskohtaisesti. Karkeana ohjeena voitaneen pitää seuraavaa: kaikki vielä vuonna 1920 eläneet (jos mies ei ole jo vuosikymmeniä aikaisemmin kuollut) tai vuoden 1900 (tai jopa 1880) jälkeen vihityt tai vuoden 1875 jälkeen syntyneet voidaan kirjoittaa miehensä nimellä. Säätyläisnaisten osalta aikarajaa voi siirtää ainakin 50 vuotta kauemmaksi. Suvuittain tai paikkakunnittain voi aikarajat tosin määritellä tarkemminkin.

–*tar/tär*-nimiä voi käyttää 1600 – 1800-lukuja käsiteltäessä, jos asiakirjoista sellaisia ilmenee. Selvyyden vuoksi voi rinnalle (sulkuihin tms.) merkitä sukunimen kantamuodon tai päinvastoin. Henkilöhakemistoihin *tar*-nimet voi normalistaa (*Susanna Laitar* > *Susanna Laitinen*), mutta lisäksi voi merkitä lisähaun: *Laitar* ks. *Laitinen*, *Nyätär* ks. *Nyänen*. Latinalaisten feminiiniimuotojen kanssa voi menetellä vastaavasti: tekstissä voi olla *Margaretha Sinia* ja hakemistossa *Sinian* kohdalla viittaus *Siniukseen*.

Jarmo Ahlstrand (Laitisten jälkeläisiä):

Kangasniemen ja Hankasalmen Laitisista eli Maunu Laitisen jälkeläisistä

Sukututkimusjulkaisu

Tästä sukuhaarasta valmistui viime kesäiseen sukujuhlaan julkaisuni "Kangasniemen ja Hankasalmen Laitisten sukupuu, 1. versio". Sukupuussa on 1.316 sellaista Laitista, joiden lapset ovat syntyneet sukunimeltään Laitisina ja pojista myös ne, jotka ovat ainakin menneet joskus naimisiin. Sukupuu on julkaisussa kaavioina 148 palassa, joista jokaisessa mainitaan, mihinkä kaavioon mikin liittyy.

Sukupuuhan on liitetty hakemisto, jonka avulla melkein jokainen nykyisin Kangasniemellä ja Hankasalmella asuva "syntyperäinen" Laitinen löytää tästä isänsä sekä tämän esi-isiä jopa 15 sukupolvea taaksepäin noin vuonna 1515 syntyneeseen *Maunu Laitiseen* asti.

Sukupuuasta pystyy siis selvittämään miltei kaikista tämän seudun Laitisista sen, mitenkä he ovat sukua keskenään. Kustakin henkilöstä mainitaan syntymävuosi sekä kuolinvuosi tai vuosi, jolloin hänet mainitaan vielä asiakirjoissa sekä asuinpaikka muodossa: kylä, nykyisen maarekisterinumeron kantaosa. Lisäksi jokaisella on sukunumeronsa, jonka perusteella hänet voi heti paikantaa sukupuusta.

Tämä julkaisu on aivan välttämätön apu myös luettaessa tulevia sukukirjoja.

Sukuseura myy julkaisua hintaan 100 mk + postikulut. Julkaisun voi tilata seuran sihteeriltä Elvi Laitiselta. Julkaisusta mahdollisesti kertyvä ylijäämä rahastoidaan Kangasniemen ja Hankasalmen Laitisten tulevien sukukirjojen kustannusten kattamiseksi.

Uskomattomia tarinoita

Savon ja savolaisten historiaa tutkiessa törmää monenlaisiin tapahtumiin. Seuraa-

vassa yksi oudommasta päästä:

Nykyisin Kangasniemeen kuuluvassa Ohensalon kylässä oli vielä 1600-luvun alussa vain yksi ainoa tila, jonka eräs *Pekka Pekanpoika Laitinen* (sukupuu-julkaisussa numero 926, kaaviossa 2) omisti. Tilan verot oli kruunu antanut rälssiksi eräälle aateliselle jo 1500-luvun puolella niin, että tila oli niin kutsuttua vanhaa rälssiä. Tämä tarkoitti tässä nimenomaisessa tapauksessa ainoastaan sitä, että vuotuiset verot piti maksaa kruunun sijasta sille aateliselle, jolle tämä rälssioikeus kuului.

Pekan kolme poikaa, *Pekka*, *Niilo* ja *Olli* jakoivat tilan myöhemmin kolmeksi tilaksi, joista kahdessa (Rantalassa ja Sarvikoskella) Laitiset olivat isäntiä ja tilojensa omistajia vielä vuonna 1712. Oli erittäin harvinaista, että vanhaa rälssiä olevalla tilalla oli tuolloin vielä tilan omistusoikeus tilaa viljeleellä talonpoikaissuvulla.

Vuoden 1712 jälkeen seuranneen isonvihan aikana eli 1714 – 21 kummankin tilan isännät katoavat asiakirjoista isänmaataan puolustaessaan. Rauhan palattua jäi Kangasniemen seudulla lähes jokaisella tilalla ainakin osa veroista maksamatta, mm. koska tiloilla oli työikäisistä miehistä huutava pula. Myös Ohensalon Laitisilla jäi veroja rästiin.

Tuolloin oli lakina muille kuin rälssitiloille, että jos itsenäisen eli perintötilan veroja jäi rästiin kolmen vuoden veroja vastaava määrä, niin kruunu otti tilan omistukseensa eli tilasta tuli kruununtila.

Kruununtilan saattoi kuitenkin lunastaa takaisin perintötilaksi maksamalla kolmen vuoden veroja vastaavan summan. Uutta verovelkaa ei kruununtilalle enää saanut syntyä. Jos syntyi, niin kruunu saattoi vaih-

taa tilalleen mielestään pystyvemmän isännän, ja aikaisempi isäntä sai perheineen lähteä maantielle. Kruununtillallinen siis sai asua tilallaan keräten rahaa tilan takaisin lunastamiseksi, jos vain maksoi vuotuiset verot mahdollisimman täysimääräisesti. Tuolloin 75 % Kangasniemen tiloista oli kruununtiloja, joissa käytiin tätä olemassaolon taistelua. Monessa tapauksessa kruununtila onnistuttiinkin pitämään suvun hallussa niin pitkään, että se joskus pystyttiin lunastamaan takaisin suvulle. Tämä onnistui vain käsittämättömän kovan työn avulla.

Mutta Ohensalossa silloinen aatelin rälsinhaltija kuittasi koko kylän itselleen näistä vähäisistä verovelosta vuonna 1728! Eli muutaman tuhannen nykymarkan verovelosta Laitiset menettivät muutaman kymmenen miljoonan markan arvoiset tilansa! Tämä aatelin ei suostunut myöhemmin antamaan näitä tiloja näiden verovelkojen maksua vastaan takaisin Laitisille! Laitisista tuli näin tämän aatelin lampuoteja eli vuokraviljelijöitä. Myöhemmin tämä aatelin nosti vielä tilojen vuokria niin, että Laitisten oli muutettava lopullisesti pois kotitiloiltaan!

Suurin osa Kangasniemen – Hankasalmen sukuhaaran Laitisista on näiden Ohensalon Laitisten jälkeläisiä. Näitä ovat sukupuun numeroiden 926 – 1291 lisäksi lähes kaikki muutkin, koska heidän esiäideistään löytyy näiden Ohensalon Laitisten jälkeläisiä.

Tämä on vain esimerkki siitä, minkälaisia tarinoita tästä suvusta löytyy.

Sukukirjojen uusi hyötykäyttö

Viime vuosina on savolaistenkin sukujen sukukirjoille tullut uusi tärkeä käyttötarkoitus. Niitä on voitu käyttää hyväksi selvittäessä yhä useampien hengenvaarallisten sairauksien perinnöllisyyttä sekä etsittäessä hyvin suurista suvuista ajoissa henkilöt, joilla on joku perinnöllinen sairaus sillä asteella, että hänet voidaan vielä pelastaa sairaudesta, jonka olemassaolosta hän ei vielä ole ollut tietoinenkaan.

Tällaiseen tarkoitukseen olisi käyttöä Kangasniemen ja Hankasalmen Laitisten sukukirjasta jo aivan lähivuosina. Varsinkin, koska nämä tutkijat tarvitsevat kaiken mahdollisen avun ja työrauhan. Nykyinen Suomen hallinto on nimittäin idioottimaisesti haitannut tietoisesti heidänkin työtään kaikenlaisin tietosuojavenkuroin.

Itse kunkin on suhteellisen helppo selvittää, että onko omassa lähisuvussa jotain periytyvää vakavaa sairautta. Ottakaa selvää, mihin hinkä sairauksiin vanhempienne sisarusksia, isovanhempianne ja näiden vanhempia on kuollut, tai ovatko he sairastaneet jotain hyvin vakavaa sairautta. Jos sitten ilmenee, että samasta sisarusparvesta on useampia kuollut samaan sairauteen ja lisäksi heidän toinen vanhemmistaan sekä tämän toinen vanhempi ovat sairastaneet samaa sairautta, niin asiasta olisi hyvä kertoa jossain välissä omalle lääkärille, vaikkei itsellä olisi vielä mitään tähän viittaavia oireita.

Lähes kaikki näistä perinnöllisistä sairauksista ovat onneksi sellaisia, että ne edellyttävät perinnöllisyyden lisäksi kohtuullisen epäterveitä elintapoja – varsinkin ravinnon osalta. Menneen ajan hyvin viljatuotepitoisen, runsaasti kalsiumia sisältänyt ja roska-ruoasta vapaa, kohtuullisen monipuolinen ravinto oli erinomainen suoja tällaisia sairauksia vastaan!!

Sukukirjoista

Tämän kirjoittaja on viimeisten 18 vuoden aikana tehnyt oman työn ohella omien savolaisten esivanhempien sukujen tutkimustyötä. Olen julkaissut kolme laajaa sukukirjaa Kauppisista ja yhden Ylösistä. Lisäksi minulla on melko valmiit käsikirjoitukset Janhusten – Janhosten ja Tiitisten suvuista sekä hyvin laaja kortistoitu aineisto näistä Kangasniemen ja Hankasalmen Laitisista. Kysinen aineisto on niin laaja, että vaikka tästä keräisi ainoastaan perustietoja kustakin perheestä, niin niistäkin tulisi ainakin kaksi paksua sukukirjaa.

Tähän työhön on tarkoitus ryhtyä heti, kun olen saanut aikaisemmin aloittamani tutki-

mukset valmiiksi. Ensimmäiset sukukirjat on tarkoitus saada valmiiksi vuoden 1997 alku-puoliskolla ennen seuraavaa sukukokousta.

Monista asioista pitää vielä sopia, ja suuri työmäärä on edessä, mutta hyvältä tämä nyt näyttää, kun apuvoimiakin on vielä lisää luvassa.

Erityisen ilahtunut olen siitä avusta, jota olen saanut *Mauno Paloselta* tutkimustyössä sekä sukuseuran hallituksen puolelta esit-
tystä kiinnostuksesta ryhtyä lujasti tekemään töitä näiden sukukirjojen aikaansaamiseksi.

Laitisten Sukuseura ry:n toimintakertomus vuodelta 1993

1. Laitisten Sukuseura perustettiin 8.8.1987 Hankasalmella. Kulunut vuosi oli sukuseuran seitsemäs toimintavuosi.

Sukuseuran hallitukseen kuuluivat: *Armas Laitinen*, puheenjohtaja, *Pekka Laitinen*, varapuheenjohtaja, *Eino Laitinen*, *Erkki Laitinen*, *Kerttu Kauppinen*, *Markku Laitinen*, *Tuula Laitinen* ja *Toivo Laitinen*. Sihteeri-rahastonhoitajana toimi *Elvi Laitinen*. Tilintarkastajina toimivat *Risto Laitinen* ja *Pentti Laitinen* ja varalla *Seppo Laitinen* ja *Pentti Laitinen*.

Sukuseuran perustajajäsen ja hallituksen jäsenenä koko sukuseuran ajan ollut kelloseppä *Pauli Laitinen* nukkui pois 24.6.1993. *Armas Laitinen* ja *Tuula Laitinen* olivat siunaustilaisuudessa.

2. Hallitus kokoontui kolme kertaa; 20.3. Piekämäellä, 3.7. Kuopiossa ja 18.9. Kangasniemellä.
3. Seuraava sukukokous pidetään Kangasniemellä 30. – 31.8.1994. Hallitus aloitti sukukokouksen valmistelut. Kokouspaikaksi on varattu Kangasniemen kunnantalo.
4. Laitiset-lehti ilmestyi kaksi kertaa 23- ja 31-sivuisena *Jarmo Paikkalan* toimittamana.
5. Sukuviirejä ja pöytästandaareita oli edelleen myynnissä. Pöytästandaareita myytiin 20 kpl ja sukuviirejä 10 kpl.
6. Hallituksen jäsen, agrobiologi Eino Laitinen Forssasta täytti 80 vuotta 3.10. Puheenjohtaja kävi onnittelemassa.
7. Jäseniä oli vuoden lopussa 526, joista ainaisjäseniä 49 ja nuorisojäseniä 8. Vähennystä edelliseen vuoteen oli 12. Jäseniä liittyi 14, joista 4 ainaisjäseneksi, erosi tai kuoli 17, ja 9 jäsentä poistettiin vuoden lopussa kolme vuotta maksamatta jättäneenä.

Kangasniemellä 19.2.1994

**Laitisten Sukuseura ry:
Tuloslaskelma 1.1. – 31.12.1993**

Varsinainen toiminta

Tuotot

Jäsenmaksut	27.180,00
Viirit	1.643,90
Postimaksut	<u>645,00</u>
	29.468,80

Kulut

Jäsenmaksu- palvelut	3.086,80
Julkaisu- toiminta	13.382,00
Postimaksut	1.531,00
Toimistotarvikkeet	136,50
Huomionosoit- ukset	<u>824,30</u>
	18.960,60

<i>Kulujäämä</i>	10.508,20
Korkotuotot	1.099,30

Poistot

Poisto kalustosta	-144,67
Siirto tutkimusrahastoon	<u>10.000,00</u>

<i>Tilikauden ylijäämä</i>	1.462,83
----------------------------	----------

Tilintarkastuskertomus

Olemme tarkastaneet Laitisten Sukuseura ry:n tilinpäätöksen ja kirjanpidon tilivuodelta 1993.

Olemme lukeneet seuran toimintakertomuksen sekä hallituksen kokousten pöytäkirjat.

Seuran kirjanpito perustuu hyväksyttävään tosite-aineistoon ja sitä on hoidettu huolellisesti.

Tilinpäätös 31.12.1993, joka osoittaa ylijäämää 1.462,83 mk sen jälkeen, kun sukututkimusrahastoon on siirretty 11.200 mk, on oikein johdettu kirjanpidosta.

Tase 31.12.1992

Vastaavaa

Rahoitusomaisuus	
Pankkisaamiset	41.750,62
Vaihto-omaisuus	
Myyntitavarat (viirit)	11.311,84
Myyty 1993	-4.300,50
Käyttöomaisuus	
Kalusto 1.1.1993	482,25
Poisto 30 %	<u>144,67</u>
	337,58
	49.099,54

Vastattavaa

Oma pääoma	
Pääoma 1.1.1993	25.251,71
Sukututkimus- rahasto	11.185,00
Sukukirjat	-1.200,00
Siirto tutkimus- rahastoon	<u>10.000,00</u>
	22.385,00
Tilikauden ylijäämä	<u>1.462,83</u>
	49.099,54

Tarkastuksemme perusteella ehdotamme varsinai-
selle sukokokoukselle, että

- toimintakertomus hyväksytään,
- tilinpäätös 31.12.1993 hyväksytään ja
- tilivelvollisille myönnetään vastuuvapaus tarkastamaltamme tilivuodelta.

Helsinki 29.5.1994

Risto Laitinen
KHT

Pentti Laitinen

Sukukirja Rautavaaran Ylä-Luostan ja Laukaan – Sumiaisten Laitisista

Edellisessä lehden numerossa ounailtiin, että Ylä-Luostan sukuhaaran sukukirja ilmestyisi jo 1994. Kuitenkin kirjan julkitus on siirtynyt vuoden 1995 puolelle. Julkaisu esittelee Nurmeksien eli myöhemmän Rautavaaran Ylä-Luostassa eläneitä Laitisia sekä Ylä-Luostasta vuonna 1799 Laukaaseen, myöhemmän Sumiaisten alueelle muuttaneen **Lauri Laitisen** jälkeläisiä. Sumiaisiin siirtyneiden osalta on myös tyttärien jälkeläisiä tutkittu melko laajasti. Liki painovalmis käsikirjoitus on noin 90 sivun pituinen. Julkaisua on ollut valmistelemaan työryhmä *Oiva Laitinen* Äänekoskelta, *Erkki Laitinen* Leppävedeltä, *Teuvo Laitinen* Siilinjärveltä ja *Jarmo Paikkala* Helsingistä.

Sukukirja Impilahden seudun Laitisista

Impilahdella on elänyt kaksi sukuhaaraa Laitisia. Toisen juuret tunnetaan 1600-luvulle asti, toisen 1700-luvun puoliväliin. Nuorempi haara voi juontua myös vanhemmasta sukuhaarasta, mutta sitä ei toistaiseksi ole pystytty todistamaan.

Käsikirjoituksen sivumäärä on viime kausina hieman kasvanut ja on tällä hetkellä noin 100. Kirjan tietojen keruu on loppuvaiheessa. Julkaisu ilmestyy vielä kevään 1995 aikana. Hanketta vetävät **Kerttu Kauppinen** Iisalmesta ja **Jarmo Paikkala**. Tutkimuksissa on ollut apuna myös edesmennyt lahtelainen **Erkki Laitinen**.

Laitiset-lehti

Toimituksesta riippumattomista syistä vuoden 1994 toinen numero pääsee ilmestymään vasta nyt vuoden 1995 puolella.

Lehteä tultaneen vuoden 1995 aikana julkaisemaan vielä normaalit kaksi numeroa, joista ensimmäisen on tarkoitus ilmestyä toukokuussa ja toisen marraskuun loppupuoliskolla. Aineisto kevään lehteen tulisi olla toimituksessa ehdottomasti huhtikuun loppuun mennessä ja syksyn lehteen lokakuun loppuun mennessä.

Toimitus toivoo, että lukijoilta löytyisi ideoita, luonnoksia lehden kansilogoiksi. Logossa voisi käyttää hyväksi sukuscuran vaakunaa ja/tai siinä esiintyviä tunnuksia.

Kansikuvassa serkukset *Selma Venäläinen* (s. 1891), jonka äiti oli Laitisia Äänekosken Petomäen torpasta, ja *Lyydia Pellinen*, o.s. *Laitinen* (s. 1882) Konginkankaalta. Lyydian sylissä tytär *Ellen Maria* (s. 1912)

SUKUSEURAN HALLITUS

* Pekka Laitinen
puheenjohtaja	Kuovikuja 5, 78700 Varkaus,
p. (972) 579 4460 (työ) ja (972) 556 2978 (koti).
* Tuula Laitinen
varapuheenjohtaja	Vehkokankaantie 121, 51440 Vuojalahti,
p. (959) 437 104 (koti) ja (955) 191 2022 (työ).
* Erkki Laitinen	Eerola, 41310 Leppävesi, p. (941) 630 015.
* Jaakko Laitinen	77700 Rautalampi, p. (979) 530 126.
* Jouko Laitinen	Anttola, 79100 Leppävirta,
p. (972) 554 9788 (koti), (972) 553 3325 (työ), (949) 175 778
(käsipuhelin).
* Kerttu Kauppinen	Salmenrannantie 62, 74510 Peltosalmi,
p. (977) 44 139 (koti) ja (977) 15 841 (työ).
* Markku Laitinen	Taipale, 41490 Niemisjärvi,
p. (941) 845 126 (koti) ja (941) 840 216 (työ).
* Anu Lajunen	Autiosuontie 11, 41160 Tikkakoski,
(941) 375 3282 (koti), (941) 652 107 (työ).
* Kaija Ojala	Vuorikuja 13, 33960 Pirkkala, p. (931) 681 582 (koti).
* Elvi Laitinen
sihteeri	Kovalanmäentie 267, 41500 Hankasalmi as.,
p. (941) 843 533.
-

LAITISET * Laitisten Sukuseura ry:n lehti.

Toimitus: Jarmo Paikkala, Liusketie 2 A 14, 00710 Helsinki, p. (90) 373 844.
Postitus: Elvi Laitinen, Kovalanmäentie 267, 41500 Hankasalmi as.